

TDK DOLGOZAT

Simon Panna Borbála

**Debrecen
2024**

Debreceni Egyetem
Mezőgazdasági-, Élelmiszertudományi és Környezetgazdálkodási Kar

Természetvédelmi Állattani és Vadgazdálkodási Tanszék
Tanszékvezető: Dr. habil. Juhász Lajos

Struktúraváltás a Tarpai Földtulajdonosok Vadásztársaságánál a vaddisznó állomány változásának hatására

Simon Panna Borbála
Vadgazda mérnök hallgató

Témavezető:
Tóth Norbert
Tanársegéd

Konzulens:
Fazekas Gergely
OMVK titkár

Debrecen
2024

Tartalomjegyzék

Bevezetés.....	4
Témafelvetés.....	5
2. Szakirodalmi áttekintés	6
2.1. Afrikai sertéspestis (ASP) mint betegség.....	6
2.2 ASP megakadályozására tett intézkedések Magyarországon	8
2.2.1 Mentésítési terv	11
3. Anyag és módszer	14
3.1 Tarpai Földtulajdonosok Vadásztársaságának bemutatása.....	14
3.2 ASP előtti időszak	15
3.3 Afrikai sertéspestis idején	17
3.4 ASP nagy hullám utáni időszak	21
4. Eredmények és azok értékelése	22
4.1 Apróvad állomány alakulása.....	22
4.2 Csapdázás	24
4.3 Az őz állomány alakulása	26
4.4 A gím állománya alakulása	30
4.5 A dóm állomány alakulása	34
4.6 Vadászati szokások átalakulása	38
4.7 Vadgazdálkodási egység gazdasági stabilitásának megőrzése	40
5.Következtetések és javaslatok.....	45
Összefoglalás	47
Irodalomjegyzék	48

Bevezetés

Hogy miért is épül a TDK dolgozatom témája az afrikai sertéspestisre, illetve ennek köszönhetően előidézett változásokra? Ennek nagyon egyszerű az oka, hiszen a témában személyes tapasztalatom van, részese voltam, mikor ez a betegség felütötte a fejét a Tarpai Földtulajdonosok vadásztársasága területén 2017-ben, illetve napjainkig aktívan végig kísérem a társaság életét, immáron aktív vadászként.

Vadásztársasági tagokkal és a hivatásos vadászokkal aktívan részt vettem az elhullott egyedek felkutatásában, mintázásában és elásásában. Szörnyű látvány fogadott minket napról napra: teljes konda egyedi voltak elpusztulva egymástól pár méterre, malacok sorra hullottak el a lesek lábainál, kocák nagy számban vetéltek el. Szemünk láttára pusztult el a vaddisznó állomány 90%-a, ami eddig a gazdálkodás alapját jelentette.

Mint vadgazda mérnök hallgató, úgy gondolom tisztában kell lenni a vadállománnyal és az őket fenyegető betegségekkel. Külön hangsúlyt fektetve a vaddisznókat tizedelő vírusra. Ami nem csak a múlt és a jelen problémája, hanem a jövőé is. Hiszen ez a betegség napjainkban is jelen van, kisebb-nagyobb hullámokban még mindig okoz elhullást.

Az afrikai sertéspestis (ASP) nem ismer határokat, és súlyos károkat okoz mind a vadgazdálkodásban mind a vadásztársaságok gazdasági életében, átalakítva ezzel közben a vadászati szokásokat. Bátran kijelenthetjük, hogy már sose lesz olyan magas egyedszámú a vaddisznó állomány, mint amilyen a pestist megelőző években volt. Terjedésében még csak az észak-kelteti és keleti régiók érintettek, de napjainkban már a Dunántúlra is áttért, azon belül Komárom-Esztergom vármegyére, illetve horvátországi határ mellett is korlátozásokat rendeltek el. Tehát lassan szinte az egész ország fertőzött lesz.

TDK dolgozatommal szeretnék tapasztalatokat átadni olyan vadgazdálkodási egységeknek, akik még csak most fognak szembesülni az ASP vírusával, és annak következményeivel. Megmutatni, hogy fenn lehet tartani egy vadásztársaságot a vaddisznó populáció szinte teljes eltűnése mellett is, csak kellő szakami tudás, elhivatottság és türelem szükséges. Hiszen a magyar vadgazdálkodásnak a következő évek, évtizedek legnagyobb kihívása lesz az afrikai sertéspestis jelenléte.

Témafelvetés

A Tarpai Földtulajdonosok vadásztársasága méltó hírnévvel rendelkezett a vaddisznó állománya miatt, hisz ezekben az időkben 1000 egyed környékére volt becsülhető a nagysága. Társaság e vad vadászatára volt berendezkedve. Jelentős bevételek származtak az eladott hajtásokból, bérvadászokból, illetve az értékesített vadhúsból. Akkoriban még nem volt számottevő a trófeás vadak vadászata, dák alacsony, míg a gím és az őz erős közepes trófeaminőséget képviselt.

A dolgozat 4 hipotézisre épül:

„A gazdálkodást adó vadfaj radikális csökkenése nem feltétlenül jelenti a gazdálkodás összeomlását.”

„A kevesebb figyelmet kapott vadfajok állományában és minőségében néhány év (2-3 év) alatt is látványos javulás érhető el.”

„A gazdálkodás rentábilisan folytatható külső pénzforrás (állami támogatás) nélkül is a modellváltás ideje alatt.”

„A tagság bevonható a struktúraváltás feladatába.”

Az afrikai sertéspestis rövid bemutatása után, a vizsgálatomban a fentiekben említett hipotéziseket szeretném számokon, tényeken keresztül elemezni, külön hangsúlyt fektetve az ASP előtti, alatti és utáni időszakra.

1 kép: Sikeres vadászat Beregsurányban (2015)
Forrás: György Sándor, Tarpai Földtulajdonosok VT. tag

2. Szakirodalmi áttekintés

2.1. Afrikai sertéspestis (ASP) mint betegség

Nagy ragályozó képességű, vírus okozta fertőző betegség, ami mind a házi mind a vadon élő sertésállományra veszélyes. ASP kórokozója az Asfarviridae család, Asfivirus nemzetségbe tartozó DNS vírus, ami környezeti hatásokkal szembe rendkívül ellenálló. Erélyes fertőtlenítőszerrel pusztíthatóak el, mivel még savas és lúgos közegben (pH: 3,9-11,5) is fertőzőképes. Az ASP vírusának különböző megbetegítő törzsei léteznek, legalább 22 genotípusa (I-XXII) különíthető el. Kelet-Európában jelenleg is cirkuláló vírus II-es genotípusba tartozik. A betegség fenntartásában az Afrikában közönséges varacskosdisznó és egyéb vaddisznófajok, valamint Ornithodoros nembe tartozó óvontagok (lágy kullancsok) játszanak szerepet.

A betegség vírusellenes készítményekkel nem gyógyítható, illetve vakcina sem áll rendelkezésre. Az ASP vírusa iránt a házi sertés és a vaddisznó minden életkorban fogékony, és a megbetegedett állatok kivétel nélkül elpusztulnak. Az embert nem betegíti meg, ezért közegészségügyi jelentősége nincs.

Az ASP nagy gazdasági kárt okozó fertőző betegség. Súlyos pénzügyi veszteséget okoznak mind a vadgazdálkodóknak mind a sertéstartóknak és a velük kapcsolatban álló felvásárlóknak.

Betegség fontosabb tünetei és megállapítása

Lappangási idő 3- 15 nap között változhat, súlyos megbetegedés esetén csak 3-4 nap. Két féle módon is megnyilvánulhat: nagyon virulens vírustörzsek által okozott ASP. Az állat 1-2 napi betegség után (túlheveny) elhullik vagy gyanús tünetekkel 5-10 napig(heveny) elhúzódik, de ugyanúgy elhullással jár. Vadászterületen elhullva talált vaddisznók felkeltik a túlheveny (peracut) ASP gyanúját is.

Tünetek: étvágytalanság, gyengeség, bizonytalan járás, magas láz (40-42 fok), bágyadság, vaddisznó esetében a lágyék bőrén vehető észre kisebb kipirulás esetleg bőrvérzés, véres habos orrfolyás, vércsíkos, vagy véres hasmenés.

Megállapítása: Az ASP megállapítását, illetve a klasszikus sertéspestistől (KSP) való megkülönböztetését csak kiegészítő laboratóriumi vizsgálatokkal lehetséges.

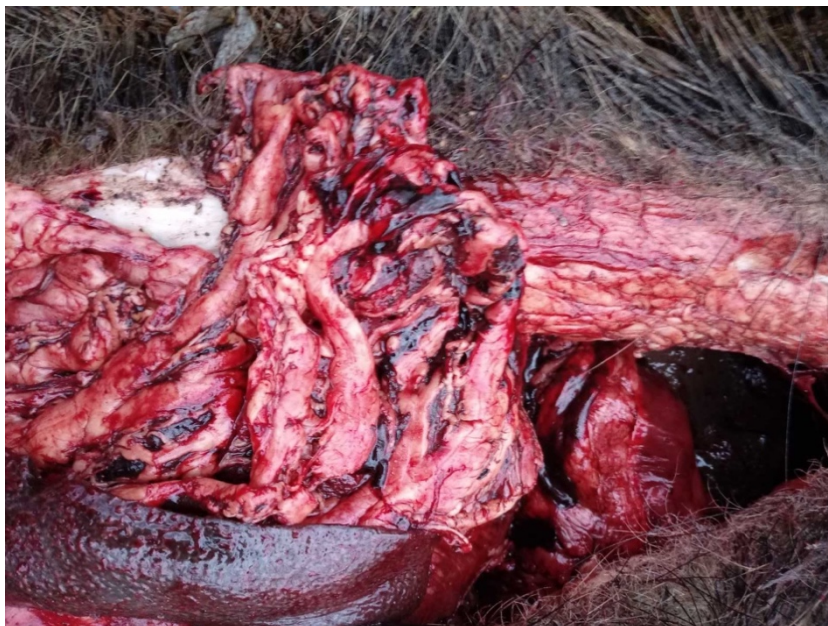
2.kép: Vérző vaddisznó orr
Forrás: Szilágyi Sándor

Tipikus tünetként megemlíthető még a lép megnagyobbodás.

3.kép: Megnagyobbodott lép
Forrás: Szilágyi Sándor

A testüreg megnyitásakor már láthatóak a bélfalon és a hashártyán található bevérzések.

4.kép: Hashártya és bélfal bevérzés
Forrás: Szilágyi Sándor

Betegség terjedése sertések között

A beteg sertések váladékukkal (vizelet, bélsár, nyál, orrváladék, ondó, méhváladék) ürítik a vírust, ezáltal közvetlenül megfertőzik a velük érintkező társaikat. Terjedéséhez nagyban hozzájárul az ember is, mivel a fertőzött területtel érintkező lábbelivel, ruházattal és használati eszközökkel szintén elhurcolható a betegség kórokozója.

2.2 ASP megakadályozására tett intézkedések Magyarországon

Az elmúlt évtizedekben a vaddisznó állománya Euráziában, így hazánkban is nagy ütembe gyarapszik. Rendkívül alkalmazkodó képes és szapora fajról beszélünk, ami minden élettérben jól érzi magát, főként a sűrű aljnövényzettel, kökényesekkel borított erdős élőhelyeket. Rejtőzködő életmódjának köszönhetően az állatok száma pontosan nem becsülhető meg, ezáltal sokkal nehezebb a betegség terjedésének megelőzése, illetve az ellene való védekezés is.

Megnehezíti az ellene folytatott küzdelmet, hogy a vírusnak nagy a környezettel szembeni ellenálló képessége:

- vér és hús = 4 hónap
- füstölt és pácolt sonka = 5-6 hónap
- csontvelő = 7-8 hónap
- fagyasztva = korlátlan idő
- talaj = nyáron – 100 nap, télen – 200 nap, vízben nyáron – 70 nap, vízben télen – 120 nap
- tűző nap = 3 óra

ASP a Balti államokban tűnt fel először a kontinensünkön, amire reagálva **2014. január végén** Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyében indult meg az aktív surveillance program, ami az aktív mintavételt és megfigyelést foglalta magába, az afrikai sertéspestis behurcolásának veszélye miatt.

Később a Nemzeti Klasszikus és Afrikai Sertéspestis Szakértői csoport a járványügyi helyzetet mérlegelve úgy döntött, hogy Borsod-Abaúj-Zemplén, illetve Hajdú-Bihar vármegyére is kiterjeszti a programot **2014/2015 vadászati évtől**.

2014. második felétől viszont az ország több megyéjére is kiterjesztették az ASP célzott surveillance programot, hogy a hatóság azonnal értesülhessen a vírus megjelenéséről. Mindeközben az ASP-vel fertőzött területekről való sertéshús kereskedelmet nem engedélyezték.

2016.december 30.-án az Országos Főállatorvos azonnali intézkedéseket rendelt el a Nagyszőlőhöz legközelebb található Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyei vadászatra jogosult és 30 település területére. Szükségessé tette a vaddisznóhullák aktív keresését és vizsgálatát, sertés tartó gazdaságok összeírását és korlátozta a kültéri sertéstartást, illetve az országba belépő gépjárművek fertőtlenítését.

2017.január 27.-én megjelent az Országos Főállatorvos 2/2017 sz. határozata, ami tartalmazta az előírásokat az egész ország területére. Határozat alapján az egész országban az állategészségügy felé jelenteni kell a sertések elpusztulását, vagy az ASP gyanúját. Vadászatra jogosultaknak kötelességük 24 órán belül jelenteni az elhullottan talált vaddisznót, illetve a bágyadt, bizonytalan mozgású, betegnek tűnő vaddisznókat diagnosztikai célból elejteni. A vaddisznó hullákból kötelező a mintavétel (passzív surveillance), az ASP kimutatásának céljából.

2017.április 21.-én a tavaszi és nyári időszakban az intenzív vaddisznó mozgásra való tekintettel, Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyét érintő intézkedéseket bővítették, kiegészítették. Az elhullott vaddisznók esetében mintavétel szükséges, illetve a helyszínen elásással ártalmatlanítani kell és fertőtlenítőszerrel belocsolni. Tilos a vaddisznók takarmányozása az állomány fenntartása céljából, csak vadászati érdek miatt lehetséges (10kg/km²) mennyiségben.

2017.július 31-i romániai eset után, magyar-román határszakaszon 10 km-es sávjában kiterjesztésre kerültek az intézkedések.

2017.szeptember 28.-án a kárpátaljai járványhelyzet romlása miatt, Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyét érintő intézkedéseket kiegészítették, pontosították. Ami tartalmazta, a vaddisznó kocák és 1 év alatti vaddisznók (süldő, malac) fokozott kilövését. A vaddisznók felhasználása csak negatív PCR vizsgálatot követően engedélyezett.

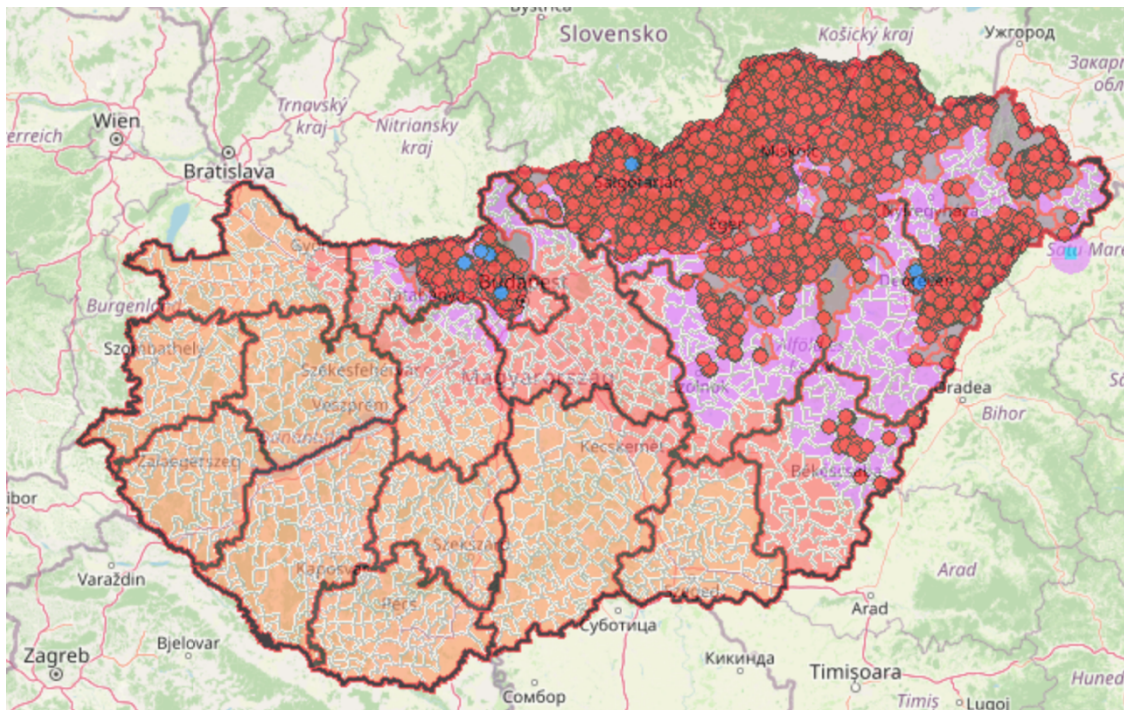
2018.március 8.-án megjelent az Országos Főállatorvos 3/2018 sz. határozata, ami az eddigi intézkedések összefoglalását és kiegészítését tartalmazta. Meghatározásra kerültek a kockázati területek: Magaskockázatú, - Közepes kockázatú, - Alacsony kockázatú terület. Kockázati területenként más-más feladatot és védekezést kell végrehajtani. Legfontosabb feladat az állománygyerítés, illetve a vaddisznó hullák megfelelő megsemmisítése. Fontos kiemelni, hogy a magas kockázatú területen a társas vadászat beszüntetésre került.

Betegség terjedésével folyamatosan pontosították az intézkedéseket (2/2019, 2/2020 sz. OFA határozat), a ma is hatályban lévő legújabb részletek a 2/2021 sz. Országos Főállatorvosi határozat tartalmazza, ami **2021.szeptember 22.-én** jelent meg. Módosult Magyarország ASP felszámolására vonatkozó úgynevezett mentesítési terve. Határozat alapján 70% süldő és malac kilövés kerül előtérbe.

2023.június.02.-én Magyarország csatlakozott az ASP megállítása érdekében indított európai kampányhoz (+StopASF), ami felhívja a vadászok, gazdák, illetve állatorvosok figyelmét, erre a rendkívül fertőző betegségre, illetve továbbra is meg kell őrizni az éberséget a betegséggel szemben.

2023.október közepén a Magyarországgal határos, horvátországi Észak-Baranya megyében is igazolták az afrikai sertéspestis jelenlétét a házisertés-állományokban. A magyar állategészségügy fenntartja a megerősített járványvédelmi intézkedéseket, hogy csökkentse a betegség behurcolásának kockázatát.

2.2.1 Mentesítési terv

5.kép: ASP előfordulása Magyarországon

Forrás: <http://airterkep.nebih.gov.hu/aaijo/asp/asp.htm>

Megállapítható, hogy az ASP Magyarország keleti és észak-keleti régióit érintette a legjobban. Dunántúlon, Komárom-Esztergom kivételével még nem jelentettek pozitív esetet.

Nagy mértékű vaddisznó pusztulás az egyes vadgazdálkodási egységek költségvetését is jelentősen megterhelte. A betegség tovább terjedésének a megállításában kulcsfontosságú a vaddisznó hulla megtalálása, illetve megsemmisítése, kiegészítve a folyamatos mintavételezéssel.

A bevétel kiesését kompenzálva és ösztönzés képpen a Magyar Államkincstár kártérítés mellett döntött. Ami kockázati területre lebontva a következők:

Szabályok szigorúan korlátozott területen

- aktív közreműködött minden általa megtalált és jelentett elhullott vaddisznó utána nettó 10.000 Ft állami támogatás illeti, amennyiben a mintavételre alkalmas személy meg is talált.

- járási főállatorvos teljesítési igazolása alapján nettó 10.000 Ft-os állami támogatás illeti meg a keresésében résztvevő személyt, amennyiben a mintaazonosító lapot hiánytalanul kitöltötte, aláírta és másolatát megküldte a főállatorvosnak.
- diagnosztikai célból elejtett egyedek után 5.000 Ft kártalanítás jár, továbbá ezen felül 5.000 Ft illeti meg minden szabályos mintavételért a közreműködésre kötelezettet.
- a vaddisznó tetemek gyűjtőhelyre szállításáért, darabonként 3.000 Ft igényelhető.

Szabályok magas kockázatú területen

- minden megtalált elhullott vaddisznó után, amit a mintavételre jogosult személy meg is talált 20.000 Ft kártalanítási érték illeti meg.
- főállatorvos igazolása alapján nettó 10.000 Ft összeg jár, minden elhullott vaddisznóból történő szabályos mintavétel esetén a közreműködésre kötelezett aktív személynek.
- diagnosztikai célból terítékre hozott vaddisznók után nettó 5.000 Ft állami kártalanítási összeg jár, illetve minden szabályos mintavételért nettó 5.000 Ft illeti meg a kártalanításra jogosultat.
- beszállított, leadott vaddisznó tetemek után darabonként nettó 3.000 Ft jár.
- Leadott, elkobzott vaddisznó testek után állami kártalanítás jár. (1.számú táblázat)

Szabályok közepes kockázatú területen

- minden megtalált elhullott vaddisznó után, amit a mintavételre jogosult személy meg is talált 20.000 Ft kártalanítási érték illeti meg.
- főállatorvos igazolása alapján nettó 10.000 Ft összeg jár, minden elhullott vaddisznóból történő szabályos mintavétel esetén a közreműködésre kötelezett aktív személynek.
- diagnosztikai célból terítékre hozott vaddisznók után nettó 5.000 Ft állami kártalanítási összeg jár, illetve minden szabályos mintavételért nettó 5.000 Ft illeti meg a kártalanításra jogosultat.
- beszállított, leadott vaddisznó tetemek után darabonként nettó 3.000 Ft jár.

Szabályok alacsony kockázatú területen

- minden elhullott vaddisznóért nettó 10.000 Ft illeti meg az aktív közreműködőt, a járási főállatorvos igazolása alapján.

Nem igényelhető azonban az állami kártalanítás, ha nem a megadott szervekből történt a mintavétel, mintazonosító lap hiányosan van kitöltve, illetve a mintához szükséges úgynevezett kísérő irat nem jutott el a jogosult személyhez.

Az alábbi tömegtartomány alapján kell besorolni a vaddisznó tetemeket.

	zsigerelt (kg)	zsigereletlen (kg)	Kártalanítási értékek
malac	20-ig	25-ig	15.000 Ft
süldő	21-50-ig	26-60-ig	15.000 Ft
koca	51-től	61-től	40.000 Ft
kan	51-től	61-től	40.000 Ft

1.táblázat: Korcsoportok meghatározása tömegtartomány alapján

Forrás:(<https://portal.nebih.gov.hu/-/az-allami-kartalanitas-reszletes-szabalyai-2021-szeptember-27-tol>)

2.2.2 Nemzeti Akcióterv

A Nemzeti Akcióterv a 2021. január 21.-én kiadott a Mentelési terv része, ami a 2021-2025. terjedő időszakra érvényes. ASP Szakértői Akciócsoport tagjai állítottak össze uniós elvárásnak megfelelően, de mindeközben figyelve a hazai helyzetre.

Betegség megfékezésében a vaddisznó állománycsökkentése elengedhetetlen. 2025.február 28.-áig kell élni, a 0,5 vaddisznó / 100 ha állománysűrűséget, amit majd 2024/2025 teríték adatokkal bizonyítani kell. Az állománycsökkentés az egész országban elengedhetetlen, de legnagyobb prioritása közepes és magas kockázatú területen van. Ugyanis, ha a magas kockázatú területen eredményes a csökkentés, akkor az védőzónát hoz létre a fertőzött terület körül, ezzel csökkentve a betegség terjedését.

Megvalósításához indokolt, a kilövések mellett az élve fogó berendezések használata, vadkamerák kihelyezése, illetve különböző határoló berendezések telepítése (villanypásztor, kerítés).

Megalakult az egész országot lefedő tanácsadói hálózat, ami segítséget nyújt a vadgazdálkodóknak a vaddisznó populáció gyérítésében, és az adott 0,5 disznó / 100 ha megvalósításában.

3. Anyag és módszer

3.1 Tarpai Földtulajdonosok Vadásztársaságának bemutatása

6.kép: Vadászterület háttérben a Kárpátokkal

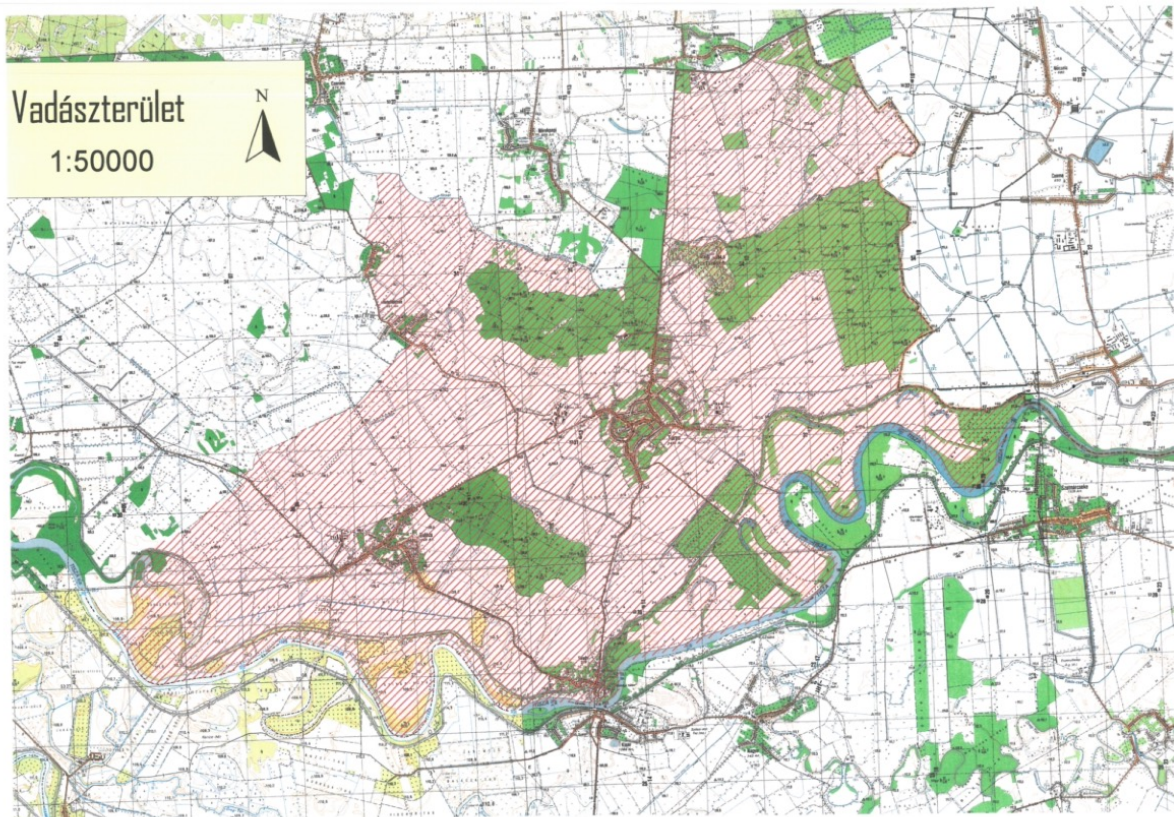
Forrás: Saját fotó.

A vadászterület a Felső-Tisza-vidéki vadgazdálkodási tájegység (110) észak-keleti oldalán, a Szatmár-Beregi-síkságon, a Bereg déli oldalán fekszik. Keleti oldalán 11 km hosszan Ukrajnával határos. Területet a Felső-Tisza és mellékfolyói alakították. Természetes vegetáció az ártereken a tölgy-kőris-szil alkotta ligetesek, magasabb fekvésű területeken pedig a száraztölgyes vagy a gyertyános-kocsányostölgyesek jellemzőek. Terület mai képét a tájhasználat alakította. Régebben a települések határaiban jelentős állattartás folyt, így a legeltetéssel fenntartották a jelentős mennyiségű (20%) gyepterületet. Napjainkban az állatállományok visszaszorultak, ezáltal a gyepgazdálkodás kimerült a tisztítókaszálásokban. A felhagyott gyepeken beindultak a természetes erdősülés folyamatai, ezáltal rohamosan bővült a nagyvadállomány élőhelye. Az erdő és a gyepterület jelentős része védett és Natura 2000 státuszú, ami meghatározza a gazdálkodás irányvonalát.

Az intenzív nagytáblás mezőgazdaság az apróvadállomány csökkenéséhez vezetett. Az erdősültség növekedésével az egykor apróvadas terület, átalakult nagyvadas területté. Jelen van a gímszarvas, dámszarvas, vaddisznó, őz, illetve predátorok (borz, róka), kiemelve az aranysakált.

ASP előtt, gazdálkodásunk jelentős részét a vaddisznó állomány tette ki, ami később áthelyeződött őzre, gím és dámszarvasra, aminek a trófea minőségre évről-évre javuló tendenciát mutat.

Tarpai Földtulajdonosok Vadásztársasága kb. 8000 ha-on gazdálkodik. A társulat 42 főből áll, akik leginkább földtulajdonosok, mint jómagam is, illetve leszármazottjaikból tevődik össze.

7.kép: Tarpai Földtulajdonosok Vt vadászterülete
Forrás: Vadászati hatóság

3.2 ASP előtti időszak

A folyamatos erdőtelepítések, sűrű kökényesek, nádasok, csatornák kedveztek a nagyvad állomány populációjának robbanás szerű növekedéséhez. Külön kiemelve a vaddisznót, ami térhódítása miatt jelentősen elnyomta mind a gím mind a dámszarvas állományát.

Vaddisznó esetében, mint oly sok vadgazdálkodó hibát vétett a társulat. Túlzott állományvédelemre helyezte a hangsúlyt, mivel a tagság vadászati tevékenysége a vaddisznónál mutatkozott meg. Az elmúlt években folyamatos egész éves etetés mellett, a kocák kímélése, a les vadászat korlátozása malacnevelési időszakban, illetve a hajtások megszüntetése miatt a vaddisznó állomány pár év alatt a többszörösére nőtt. A 2000-es években 16.000 ha-on 100 db vaddisznó esett, addig 2009-ben 8000 ha-on ugyanennyi vaddisznó került terítékre. Az elejtés 2016/17-es vadászati évben tetőzött, mégpedig 366 db vaddisznóval.

Az állomány növekedését párhuzamosan követte a vadkár mértékének növekedése. Nyáron kalászosokban „bagózás”, míg ősszel a kukoricatáblákban való táplálkozási és taposási kárról beszélhetünk. Gímszarvas és a dámszarvas kártételéről itt még nem beszélhetünk, hiszen egyedszáma elenyésző volt ezekben az időkben.

1.diagram: 2016/17-es vadászati év terítékadatai

Forrás: Dányádi István, vadászmester

Az 1-es diagram az afrikai sertéspestist megelőző vadászati év terítékadatait mutatja be. Jól látható, hogy a gímszarvas (9 db-ból 4 érmes), illetve a dámszarvas (8 db-ból 1 érmes) állomány elenyésző, trófeaminősége gyenge.

Az őz tekintetében az ártéri ligeterdők, és az ott megtalálható mezőgazdasági kultúrák (lucerna, repce, napraforgó) kedvező számukra, ezért az állománya fokozatos növekedésnek indult. Trófeaminősége még igen gyengének bizonyult (105 db-ból 10 érmes). Őzek nagy részét külföldi vendégvadászok hozták terítékre.

Ragadozó állománynál növekedés tapasztalható. Ez köszönhető egyrészt a vaddisznó vadászatok után kint maradt zsigernek, ami miatt a gyengébb predátor egyedek is életben

tudnak maradni, mivel elegendő táplálék áll rendelkezésükre. Másrészt les vadászat alkalmával a vadászatra jogosultak nem hoztak terítékre szőrmes kártevőket, mindezt azzal magyarázva, hogy a disznóra negatív hatással van a lövés.

3.3 Afrikai sertéspestis idején

2017-es híradásokban szerepelt, hogy Ukrajnában a magyar határ mellett megjelent az afrikai sertéspestis. A vírus terjedését ismerve feltételezhető volt, hogy az államhatár nem képes megállítani ezt a betegséget. Ekkor a vadásztársaság, a vaddisznó állományában nem tapasztalt változást. A teríték 2017 decemberéig 200 példány felett alakult.

8.kép: Elpusztult konda
Forrás: Szilágyi Sándor, hivatásos vadász

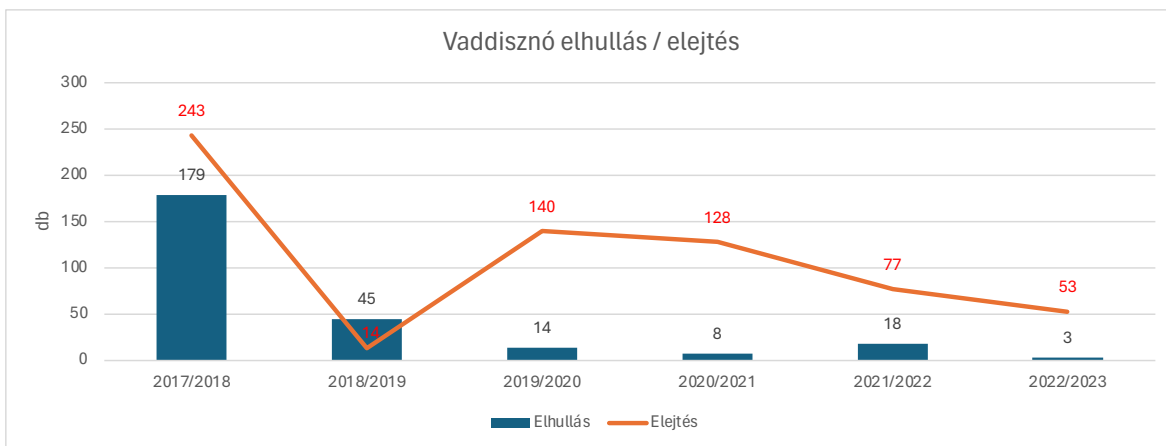
2017.december 31.-én az egyik vadász tag egy hajnali cserkelés közben talált 6 db vaddisznót elhullva. Ezt követő napon a társulat kereső csapatot (6-8 fő) alakított, és heti több napos munkával átnézte a terület bejárható részeit. Az elhullott vaddisznókat nagy hatékonysággal és gyorsan tudták megsemmisíteni a helyszínen ásott gödrökben. A gyors megtalálásnak és a megfelelő mélységbe való elásásnak fontos szerepe van. Jelentősen csökkenthető ez által a fertőzés tovább terjedésének az üteme, illetve a területen megtalálható egyedek megfertőződésének esélye

Tetemek szinte egy helyen voltak találhatóak, úgy, hogy több vaddisznó egymást mellett feküdt összebújva. Az ártéri ligeterdők, illetve az erdők sűrű kőkényesei egész kondákat rejtettek egymástól pár méterre. A fagyos időszakban vackokban pusztultak el, váltókon viszont nem volt található elpusztult egyed. Keresés közben szenvedés nyomai voltak megfigyelhetőek, sokszor volt tapasztalható vérzés nyomai, illetve „sebágyak” melyektől néhány méterre rendszeresen előkerült a vaddisznó teteme is.

9.kép: Vaddisznó tetemek megsemmítése helyszínen
Forrás: Szilágyi Sándor, hivatásos vadász

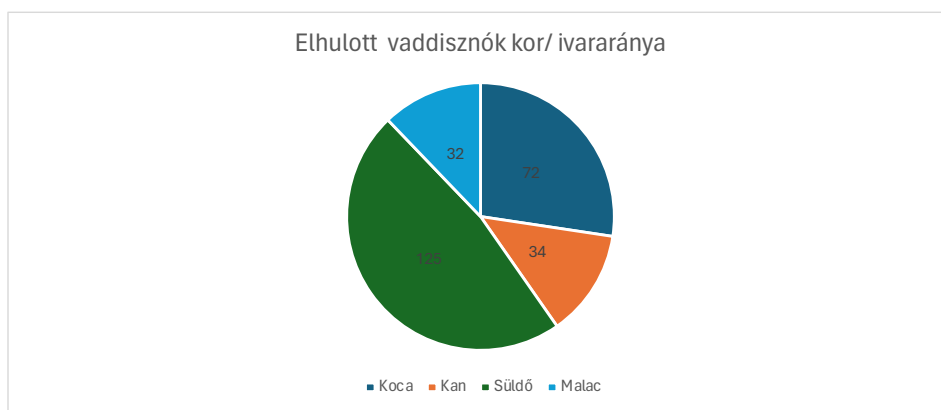
A sok elhullott vaddisznó megtalálásának ellenére a Vadásztársaság területén az első igazoltan pozitív egyedet 2018.06.01.-jén találták Beregsurány határában. Eddigre a vaddisznó állomány 90%-a elpusztult. Ettől fogva a hatóság a szervezett keresését kibővítette, ennek köszönhetően 10 vaddisznó tetemét ártalmatlanították, de nem minden esetben volt kimutatható az ASP jelenléte. Az első pozitív eredmény után a vadászterületen teljes vadászati tilalmat rendeltek el, korlátozták az etetést.

2.diagram: Vaddisznó elhullás/ elejtés vadászévenként

Forrás: Vadgazdálkodási jelentés

Az elhullás 2017/2018-as vadászati évben tetőzött amikor 179 egyed lett regisztrálva, ellenben a vadászati hasznosítás is magas szintű volt (243 db). Vagyis 422 egyed került be a területről. Ezekben az időkben bátran kilehet jelenteni, hogy a vaddisznó populáció egyedszáma 1000 környékére helyezhető. Megkell említenem, hogy a terület a természeti adottságok miatt teljesen nem lehet átvizsgálni, és minden tetemet megsemmisíteni. Ennek köszönhetően maradtak gócpontok, ami fenntartotta a betegséget, aminek hatása a mai napig érezhető. Az afrikai sertéspestis periodikusan fel-fel üti a fejét a vadgazdálkodási egységnél. Ezt támasztja alá a folyamatosan csökkenő tendenciát mutató teríték adatok.

3.diagram: Elhullott vaddisznók kor és ivararánya

Forrás: Dányádi István, vadászmester

Az afrikai sertéspestis által okozott elhullás, 47,53%-ban a süldőket érintette. A kocák 27,38%-ban hullottak el, míg a kanok 13%-ban a malacok 12,16%-ban. Az adatok alapján elmondható,

hogy az afrikai sertéspestis vírusára leginkább az 1 éves korosztály, azaz a süldők voltak fogékonyak, és okozta legnagyobb számban az elhullásukat. Természetesen az állomány nagyságot nem ismerjük pontosan, így csak az elhullott egyedekből tudunk következtetni a korosztályos arányra. De ne felejtsük el megemlíteni, hogy kocák egyedszámában is bekövetkező csökkenést, hiszen hiányukban nem vagy alig-alig lesz szaporulat. Ez magyarázhatja a malacok 12%-os elhullását, hiszen koca hiányában csak minimális utód volt képes megszületni, és ezt követően megbetegedni. Napjainkban a fiatal koca süldők is bebúgnak és tavasszal 1-2 malacot vezetnek, ez a kocák nagyszámú elhullásának következménye.

Az alábbi térképen a Tarpai Földtulajdonosok vadásztársaság területén vaddisznó elhullásának főbb gócpontjai vannak feltüntetve. Megállapítható, hogy a leginkább az Ukrán határ melletti területek voltak a legfertőzöttebbek. A beteg egyedek a patakokat, csatornákat, illetve a Tiszát keresték fel. Akár emberi tényező, akár a vaddisznók természetes mozgásának következménye képpen, a vadgazdálkodási egység egész területe fertőzött lett. A Tarpai Földtulajdonosok területén a 2022/2023-as vadgazdálkodási évig 270 db elhullás lett regisztrálva.

10.kép: ASP gócpontok a Tarpai Földtulajdonosok vadásztársaságának a területén

Forrás: Szilágyi Sándor, hivatásos vadász

3.4 ASP nagy hullám utáni időszak

Az elhullás első nagy hulláma 2018 január végére lezajlott. Ennek hatására a nagyvadállomány összetétele teljes mértékben átalakult. Az eddig legnagyobb létszámmal jelen lévő vaddisznó helyét a gímszarvas, illetve a dām vad vette át, és folyamatosan növekvő tendenciát mutat. Ez a vaddisznó létszám csökkenés mellett köszönhető annak is, hogy a vaddisznó vadászataival keltett zavarás jelentősen alább hagyott.

A meg nem talált tetemek, illetve a sikeres vadászatok után kint maradt zsigerek következtében 2018. júliusában bizonyítottan megjelent az aranyasakál a területen, majd az elejtési adatok folyamatos növekedése figyelhető meg. Az új ragadozó mellett, egyéb szőrmés kártevők számában is növekedés megfigyelhető.

Az ASP miatt napjainkra gyakorlatilag megszűnt a vaddisznó vadászata, eltűntek a megszokott vadászati lehetőségek. Apróvadállományra fokozott figyelem hárult, hogy a tagok aktivitása fenntartható legyen. Mezei nyúl, illetve a fácán egyedszámának növekedésének érdekében, erőteljes ragadozó kontrol vált indokolttá. Mindeközben búvóhelyet, vizet, táplálékot biztosítunk nekik, ezzel növelve a komfort érzetüket. A predátorok hatékonyabb gyérítése és a vadászati kedv javítása a sport vadászok számára pontrendszer került kialakításra az elejtett kártevők után:

Róka: 1 pont, Borz: 1 pont, Aranyasakál: 3 pont

A pontok gyűjtésével a ragadozók létszámának csökkentése mellett a trófeás vad elejtésére lehetett jogosultságot szerezni. A pontok az alábbiak szerint „válthatóak be” trófeás vadra:

25 pont: őz bak 300g-ig , 50 pont: dām bika 3kg-ig, 75 pont: gímszarvas bika 6kg-ig

Szerencsére a kezdeményezésben a tagok partnerek voltak, és nagyban hozzájárultak a ragadozó állomány csökkentéséhez. Fegyveres gyérítés mellett, fokozott csapdázás is történt. Különösen az első években nagyon eredményesnek bizonyultak ezek az eszközök. A társulat eredményességét is bizonyítja az is, hogy az első Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyei dúvad hetet 2019-ben magas fölényrel megnyerte. Ahogyan csökkent az évek folyamán a ragadozó létszám, úgy csökkent a csapdával megfogottak egyedszáma is. Így mára a csapdázás szerepe lényegesen visszaesett a kezdeti időszakhoz képest.

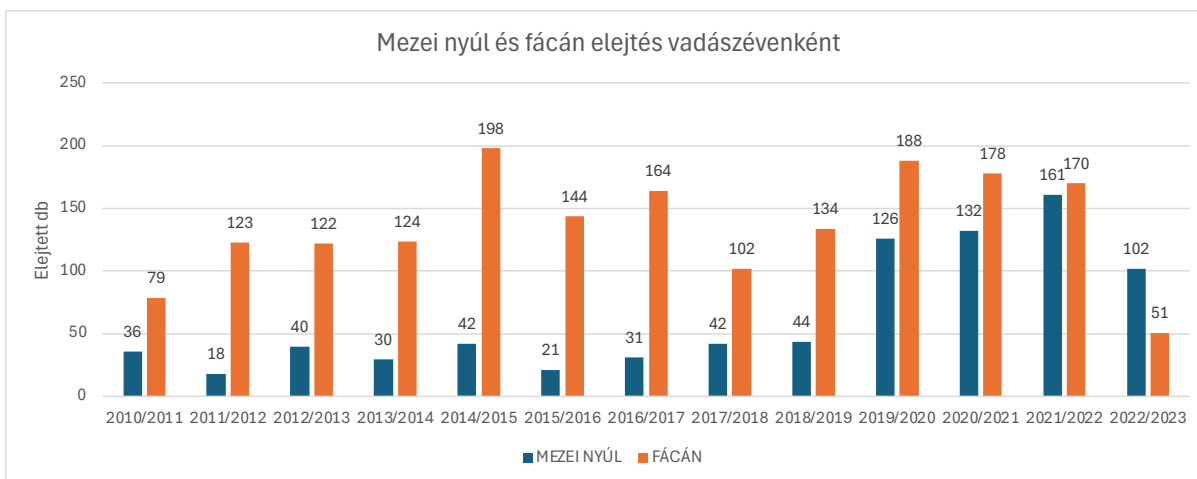
4. Eredmények és azok értékelése

A vadásztársaság életében a vaddisznó állomány összeomlása, majd minimális egyedszámában történő újbóli megjelenése több változást is hozott. Ezek egy része átmeneti jellegű intézkedés volt, mely segítette átvészelni a nehéz időszakot, míg más részük tudatos jövőépítés jegyében került bevezetésre. Egyértelművé vált, hogy nincs remény, hogy a vaddisznóállomány regenerálódjon, így mind a vadászat módjaiban, mind a vadászható vadfajokban, mind a társaság finanszírozásában új elemeket kellett bevezetni. Egyes esetekben ez csak hangsúly eltolódást jelentett, míg más eseteknél teljesen új szemléletet követelt meg. A gazdasági stabilitás megteremtése mellett kiemelt figyelmet szenteltek a tagok vadászati lehetőségének biztosítására és ezzel a morál és összetartás fenntartására. A következőkben ezeknek a számbavétele és bemutatása, elemzése következik.

4.1 Apróvad állomány alakulása

Az apróvad fajok jelenléte növeli egy terület biodiverzitását, ezen túl vadászati szempontból is lényeges. Ezért fontos a megőrzésük több okból is. A vadásztársaság területén ASP-t megelőző években túl súlyban volt a vaddisznó, elvértve lehetett találkozni fácánnal. A vaddisznó élelem kutatás közben a bozótosokat felforgatja, így minden bizonnyal a fácán fészkeket sem kíméli, tojásokat is elfogyasztja. Viszont a menekülésre képes csibék és kifejlett madarak már nem jelentenek táplálékot neki, míg a szőrmés kártevők étvágya, különösen az utódnevelési időszakban a hasznos apróvadállomány minden korosztályát károsítja.

Megfigyelhető a terítékre hozott fácánok esetében a ciklikusság. Hiszen 2010/11-es vadászati évtől 2014/2015-ig 2,5x-ra nőtt az elejtett fácánok mennyisége. 2014/ 15-ös évről a 2015/16-os vadászati évet tekintve 27,28%-os visszaesés volt tapasztalható. Ettől az évtől kezdve a csökkenés folyamatos, egészen a 2018/19-es vadászati évig. Jól látható, hogy 2019/20-as vadászati évben egy nagyobb növekedés figyelhető meg.

4.diagram: Mezei nyúl és fácán elejtés vadászévenként

Forrás: Vadgazdálkodási jelentés

Az is jól érzékelhető, hogy a fácán esetében az akkor elért állománymagasság és az ezzel párhuzamosan a teríték valószínűleg elérte az adott körülmények között lehetséges maximumot. Ezt követő három évben a terítékre hozott fácánok mennyisége mondhatni stagnál. Sajnos, a 2022/23-as vadászati évben 71%-os visszaesés volt megfigyelhető az előző vadászati évhez képest, ami a súlyos aszály következménye.

Az időjárási tényezők, illetve az intenzív nagytablás mezőgazdaság a fácán állományát jelentősen befolyásolja. Ennek ellenére esetében is kimutatható a ragadozó kontroll eredménye.

A terítékre hozott mezei nyúl mennyisége 2010/11-es vadászati évtől egészen a 2018/19-es vadászati évig különösebb növekedést, illetve csökkenést nem mutat. Bátran kijelenthető, hogy a területen lévő mezei nyúl állomány stagnált. A mezei nyúl állományának változása látványosan reagált a ragadozók egyedszámának csökkenésére és megmutatta az addig rejtett növekedési potenciált a 2019/20-as vadászati évtől, hiszen az előző évhez képest a terítékre hozott mezei nyulak számában 2,8x-os volt a gyarapodás mértéke. A növekedés olyan mértékű volt, hogy az sem lehetetlen, hogy lassú mértékben, de még néhány évig folytatódni fog. Ez köszönhető a vadgazdálkodási egység területén végzett erőfeszítéseknek, többek között a fokozott ragadozó gyérítésnek, illetve a megfelelő környezet biztosításának.

Az apróvad számára a környezet kedvező, így a ragadozók számának csökkentésével, illetve etetéssel-itatással esetleges vadföldek létesítésével az állomány az elért legmagasabb szinten tartható. A tagság vadászati élményének meghatározó vadfajokról van szó, melyek közvetlen

gazdasági haszonnal nem bírnak, illetve bérvadászatuk a közeljövőben nem várható. Állományuk fenntartása az egyik záloga, hogy a társaság elkerülje az összeomlást.

4.2 Csapdázás

Csapdázás mint tevékenység egyidős az emberiséggel. Jelentősége a történelem folyamán halványulni kezdett, de sose tűnt el. Nyugat-Európában újabb csapdázási technikákat alakítottak ki a 20. században, amit vadvédelem, illetve prémvadászati célból használtak. Hazánkban sajnos a mérgezés volt a főszerepe, amivel alacsony szinten tartották a szőrmés ragadozókat, illetve varjúféléket. Mára a vegyszeres ragadozógyérítés elfogadhatatlan. Fegyverrel történő ragadozógyérítési módszerek és a kotorékozás, igen fontosak viszont vannak korlátaik. Egyrészt nem működnek az ember jelenléte nélkül, másrészt nem biztos, hogy a vadász éppen akkor fog találkozni az elejtendő ragadozóval, amikor ő is ráér vadászni. Itt veszi át a csapdázás a szerepet. Csapda a vadászterületre kihelyezve önállóan dolgozik, 24 órás szolgálatot lát el. Ez kétségtelen előnye, de vannak árnyoldalai is a módszernek. Egyik a nagy eszközigeny, a másik az eredményes használatához nélkülözhetetlen folyamatos szakmai fejlődés.

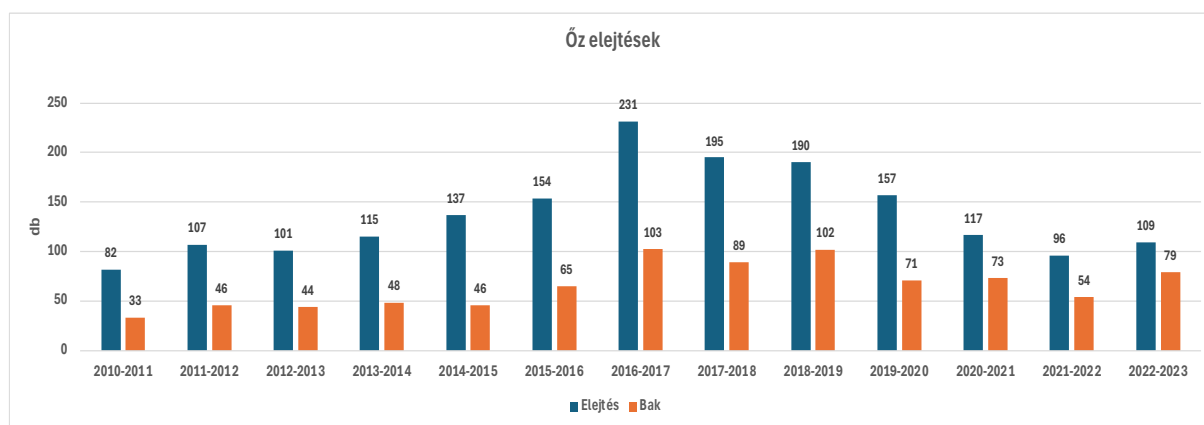
11.kép: Szilágyi Sándor, hivatásos vadász 1 hetes terítéke 2019-ben

Forrás: Saját fotó

Bizonyítást nyert, hogy a vadászat, vadgazdálkodás nem tud létezni csapdázás nélkül, a csapdázás viszont tanulás és elkötelezettség nélkül.

Tarpai Földtulajdonosok vadásztársaságában a csapdázást hivatásos vadászok végzik, zömmel tavaszi és nyári időszakban. Önerőből és pályázat adta lehetőségekből sikerült egy jól felszerelt csapdaparkot kialakítani. Tartalmaz 16 db 330-as Conibeart, 6 db 70-es és 8 db 56-os hattyúnyak, illetve 5 db visszatartó kábeles csapdát.

Szilágyi Sándor, egyik hivatásos vadász elmondásai alapján, a sikeresség alapvető kulcsa a megfelelő hely kiválasztása. Sakált és rókát mezei élőhelyen könnyebb megfogni, mint erdősültségben és a vaddisznó kizárása is jelentős könnyebb. Sikeres helyeknek mondhatóak a különféle ökotonok találkozása, szántások barázdái, csatorna szél, illetve magányos fák, amiket a ragadozók gyakran megjelölnek vizeletükkel és ürülékükkel. Elengedhetetlen a megfelelő csalik használata, legeredményesebb csapda vonzalék készítésével érhető el. Lényege, hogy minél több vonzalékcsoport készüljön, aminek középpontjában a csapda van. Vonzalékként használható vér, vadzsígek, halliszt, gyümölcsök, hal, minden, ami a ragadozó érdeklődését felkelti. Csali anyag lehet nyúlfej, szárított galambmell, illetve egyéb húsdarabok, amit könnyen fellehet helyezni a csapdára. Meg kell említeni a csali anyagok helyes rögzítését, hiszen nem mindegy, hogy a ragadozó feje milyen magasan van a csapda elsülésénél. Elengedhetetlen szerepe van a szagtalanításnak, aminek egy semleges szagú csapdát kell eredményeznie, ami nem különbözik a környezetétől. Alapszabályként említendő, hogy a csapda kioldószerkezete felől soha nem érkezhetsz ragadozó. Hattyúnyak csapdáknál szabályos terelést kell készíteni, hiszen nem mindegy, hogy a ragadozó milyen szögből érkezik. Több esetben is bebizonyosodott, hogy a csalival működő csapdák a területen időjárásváltozás előtti napon, illetve hidegfront betörésekor jobban fognak. Holdciklus befolyásolja a ragadozók aktivitását, tapasztalatok azt mutatják, hogy holdvilágos estén az aranyakál nem használja a nyílt területeket.

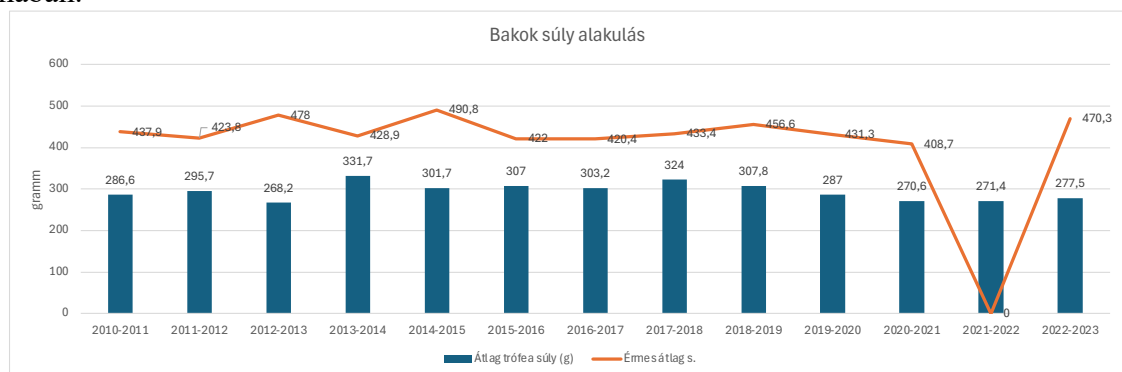
5. diagram: Terítékre hozott őzek egyedszáma
Forrás: Vadgazdálkodási jelentés

Vadgazdálkodási egység területére kihelyezett csapdák fogási eredményei azt mutatják, hogy a hatványak csapdák az aransakálnál és a rókánál bizonyult eredményesnek, míg a testszorító a borznál. Ez a különbség az életvitelükből adódik. A borz megrögzött kotoréklakó és a testi ereje tudatában figyelmetlenebb is. Így a kotorék szájánál elhelyezett csapdával szinte kivétel nélkül megfogható. Ezzel szemben az aransakál és a róka jóval óvatosabb, és nem ragaszkodik annyira a kotorékhoz, így a csapdázásuk is több figyelmet kíván. A ragadozók gyérítése a hasznos vad szaporulata miatt létkérdés. Ezen túl olyan vadászati lehetőséget nyújt a tagoknak, mely egész évben elérhető és a vaddisznó vadászatához hasonló kihívás elé állítja őket. A tagokat a bevezetett pontrendszer is ösztönzi a minél nagyobb aktivitásra. A vadászati szokások változásával akár kisebb mérvű bérvadászat sem lehetetlen, főként a különlegesnek számító sakál esetében.

4.3 Az őz állomány alakulása

Az őz a vadgazdálkodási egység egész területén jelen van. 2017-ig a vaddisznó mellett fő vadfajként volt jelen. Állományában sajnos 2016/2017-es vadászatiévtől folyamatos csökkenés figyelhető meg. Ez több tényezőre vezethető vissza. Elsősorban a vaddisznó állomány drasztikus csökkenése következtében, bevétel kiesés volt tapasztalható, aminek kompenzálása érdekében nagy vadászati nyomás lett helyezve a vadfajra.

Ezzel egyidőben jelent meg az aransakál negatív hatása a populációra, valamint egy bakteriális betegség is felütötte a fejét, ami számos egyed elhullását eredményezte. Ne feledkezzünk meg a 2023-as pocok gradációról sem, hiszen a mezei pocok visszaszorítása érdekében mérgezések történtek, és a helytelen kihelyezés miatt számos őz elhullását okozta. 2016/2017-es vadászati évhez képest napjainkban már 52,813%-os visszaesés figyelhető meg a terítékre hozott őzek számában.

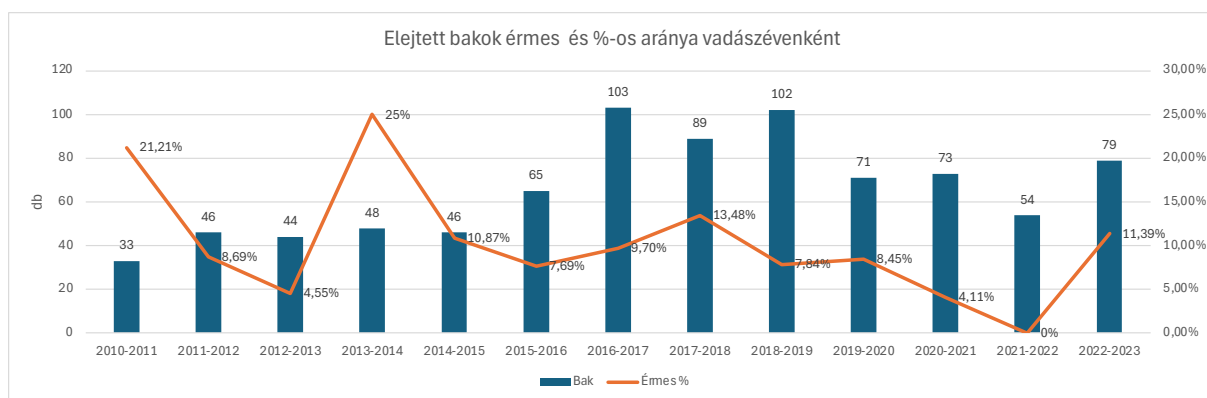

6. diagram: Őz bakok átlag trófea és érmes súlyai vadászévenként

Forrás: Vadászati hatóság

Ahogyan az őz állományában úgy párhuzamosan a trófeasúlynál is tapasztalható a negatív tendencia. Az őz populáció genetikai milyensége mellett ne feledkezzünk meg az abiotikus tényezőkről sem. Hiszen az agancs alakulását nagyban befolyásolja a szántóterületek nagysága, a területen megtalálható fafajok aránya, tisztások és az alapkőzet típusa is. A réti talajokon, csernozjomon, illetve a szikes talajokon élő és táplálkozó bakok agancsa nehezebb, mint az erdőtalajokon és a váztalajokon élőké. Elengedhetetlen a megfelelő minőségű táplálékforrás, a víz és az ásványianyag pótlás. Ezek a tényezők befolyásolják leginkább az egyed kondícióját, ami közvetlenül hat az agancs minőségére. Rendkívül fontos az időjárás, hiszen az enyhe tél, kevés hó a trófeasúlyok növekedését, míg kemény fagy és hófedettség a súlyok csökkenését eredményezheti.

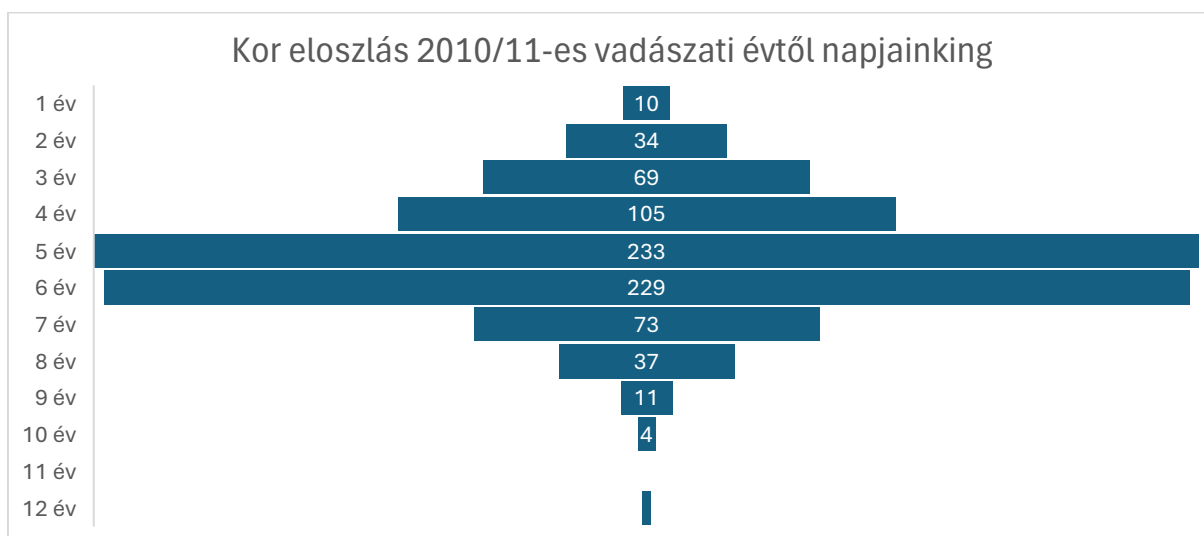
Vadgazdálkodási egység területén nagyrészt barna erdőtalaj, a Tisza közelsége miatt pedig öntés és hordalék talajok jellemzőek. Az elmúlt 10 év átlag trófeasúlya tekintetében 294,8 gramm míg az érmes bakok átlag trófeasúlya 407,78 gramm. Ennek következtében elmondható, hogy közepes minőségű állomány található a területen. Legdrasztikusabb változás a 2020/21-es és 2021/22-es vadászati évben figyelhető meg. 2020/21-es évben az érmes átlag trófeasúlya 408,7 gramm, ezt követő évben ez az érték 100%-kal csökkent. Tehát a területen nem esett érmes bak. Ebben az évben az állomány korosbítására helyeződött a figyelem, ezáltal az ígéretes bakokat kímélete volt elsődleges és a közepes, gyenge egyedek elejtése került előtérbe. A 2022/23-as vadászati évben már az eredmény érzékelhető volt, hiszen a 2020/21-es évhez képest 15,1%-os átlag súly növekedés volt jellemző az érmes bakok tekintetében. Pár évente a területen elejtésre kerül egy-egy kimagasló trófeájú bak. 2010/11-es 511 gramm, 2014/15-ös 633 gramm, 2017/2018-as 567 gramm, 2018/2019-es 637 gramm és 2021/22-es vadászati évben 511 grammos bakot hoztak terítékre a vadászok.

7. diagram: Elejtett bakok érmes és %-os aránya vadászévenként

Forrás: Vadászati hatóság

A vadgazdálkodás sikerességét elsősorban az érmes arány alapján kerül meghatározásra, azonban ahogy már említettem rengetek befolyásoló tényezője van. A Tarpai Földtulajdonosok vadásztársasága az őz gazdálkodás tekintetében nem tartozik a legsikeresebb társaságok közé. Érmes bakok tekintetében a 2013/14-es vadászati év mondható a legsikeresebbnek, hiszen a terítékre hozott bakok 25%-a érte el a megfelelő pontszámot. Ezt következő években a vaddisznó populáció folyamatos növekedésével az őzzel való gazdálkodás egyre inkább háttérbe szorult egészen a 2015/2016-os vadászati évig. A 2016/2017-es évtől a vaddisznó állomány drasztikus csökkenésével ismét az őz hasznosítása lett az elsődleges. Megfigyelhető a 2015/16-os évben még csak 65 bak került terítékre, azonban ez az érték 2016/17-es évben 103 egyedre ugrott, tehát 58,46%-os a növekedés a terítékre hozott bakok tekintetében. Azonban érmes aránya a 2017/2018-as vadászati évtől folyamatosan csökken. A 2021/2022-es évben mint ahogy már említettem az állomány öregbítése volt az elsődleges, ennek eredménye úgy ahogy a trófeasúlyoknál az érmes bakoknál is megfigyelhető volt, hiszen 63,91 %-kal növekedett az érmes bakok száma.

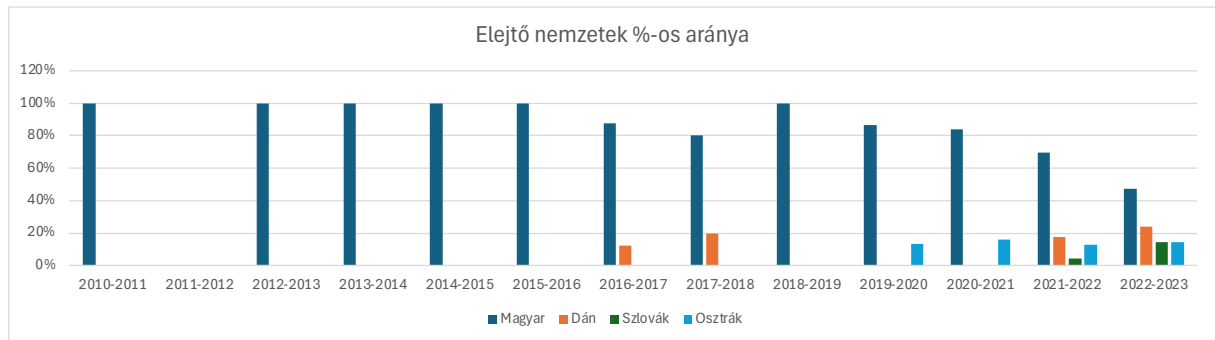

8.diagram: Őz bakok kor eloszlása vadász évektől napjainkig

Forrás: Vadászati hatóság

A vadgazdálkodási egység területén az őz állománya mára teljesen elfiatalodott. A bakok 57,26%-a 5-6 évesen elejtésre kerülnek. Ennek következtében elenyésző a terítékre hozott öreg bakok száma. A populáció kor eloszlásának felborulása a túl hasznosítás következménye, ami a társulat anyagi biztonságának megőrzésének érdekében nélkülözhetetlen

volt. A 2021/22-es vadászati évben a szakmai vezetés igyekezett csökkenteni a vadászati nyomás nagyságát, de ezek az intézkedések nem voltak elengedőek ahhoz, hogy helyreálljon az állomány. Napjainkban egyre kevesebb bevételt tud generálni e vadfaj vadásztatása, hiszen a fiatal állomány agancsnagysága meg sem közelíti a zenit idejében rakott volna trófea tömegét, így ezzel párhuzamosan a hasznosítás értéke is csökken.

9.diagram: Őz bakokat elejtő nemzetek %-os aránya

Forrás: Vadászati hatóság

Tarpai Földtulajdonosok vt. területét számos nemzetiségek látogatják: dánok, szlovákok, osztrákok, csehek, németek és belgák. Elmondható, hogy az őz bakok 90%-át külföldi vendégvadászok hozzák terítékre. Vadgazdálkodási egység területén már visszatérő vadászokként vannak jelen a szlovák barátok. Lehetséges, hogy ez a hosszútávú vadászbarátság okozta az őz állomány elifiatalodását, hiszen visszajáró vadászokat nem szívesen utasít el a vadgazdálkodás vezetői.

12.kép: Tarpa „büszkesége”

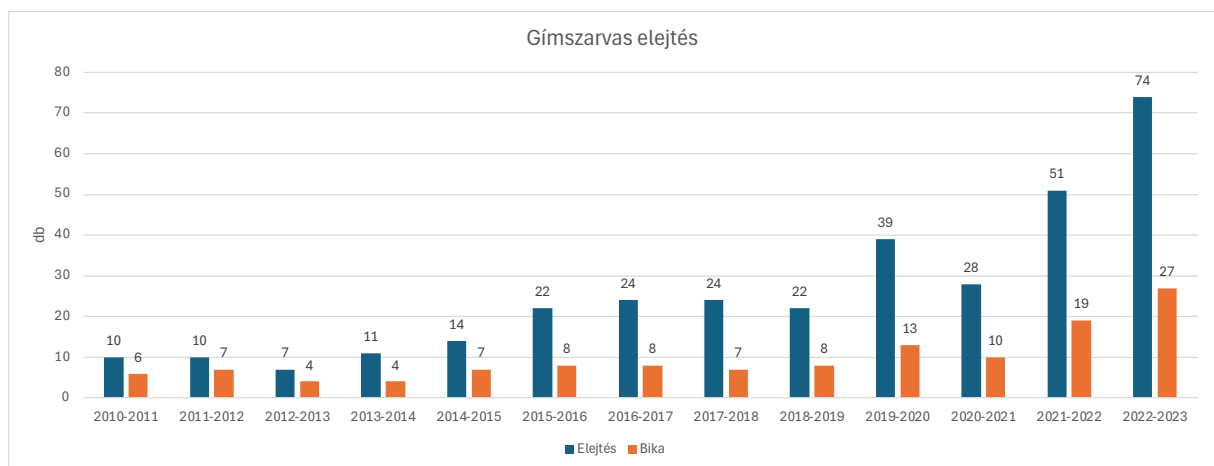
Forrás: Szilágyi Sándor

Az őz állomány nagyságában folyamatos csökkenés figyelhető meg az egész vadgazdálkodási egység területén. A szakmai vezetőség véleményem szerint hibát követett el, amikor az ASP megjelenése után, vélhetően a bevételkényszer hatására túlságosan nagy vadászati nyomást helyezett e vadfajra. A késői felismerés sajnos az őz populáció elfiatalodásához vezetett.

Az őz jövője több, mint kérdéses. Elképzelhető, hogy sikerül visszafordítani az elfiatalodást és olyan szintre emelni az állományt, melyből számottevő elejtés és ezzel bevétel érhető el. Ugyan akkor az sem lehetetlen, hogy a növekvő szarvas létszám miatt az állomány létszáma stagnál, vagy tovább csökken és megmarad a tagok számára elejthető trófeás vadnak. Nagyban befolyásolja a lehetőségeket az aranyaskál állományának változása.

Akár hogyan is lesz, meglátásom szerint az őz állomány kímélése, védelme időszerűvé vált.

4.4 A gím állománya alakulása

9.diagram: Gímszarvas elejtés vadászévenként

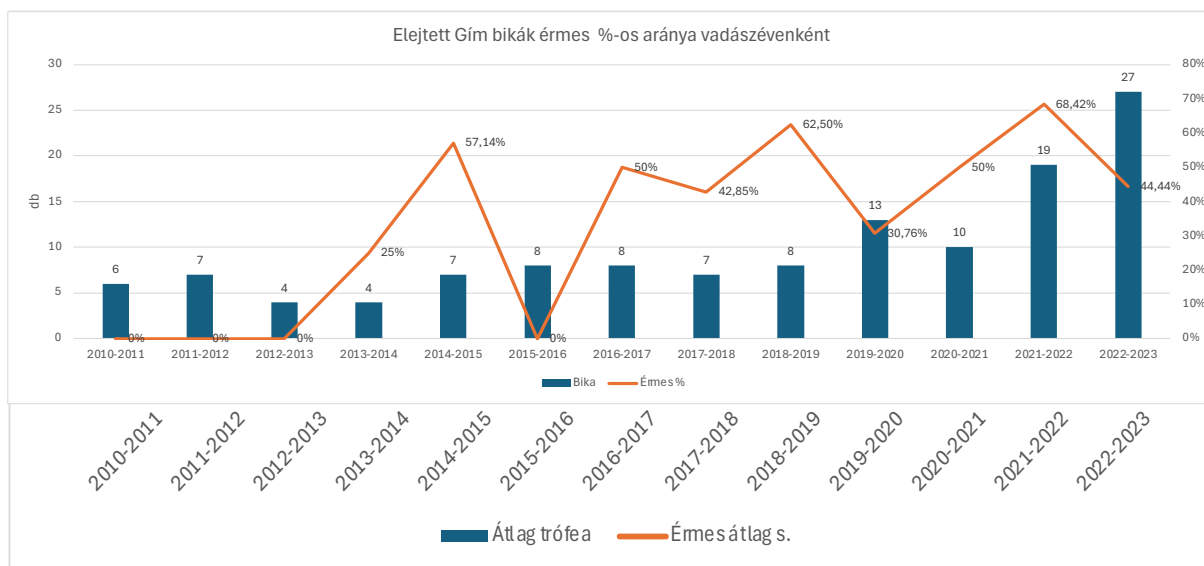
Forrás: Vadgazdálkodási jelentés

A teríték adatok is jól mutatják, hogy a gím állománya folyamatosan növekszik. 2010/2011-es vadászati évben még csak váltó vadként volt jelent, napjainkban viszont már egész nagy populáció található a vadgazdálkodási egység területén. Teríték adatok alapján a 2010/2011-es évhez képest 2022/2023-as évre 74 %-os növekedés megfigyelhető.

A pozitív változások egyrészt a dúvad gyérítésnek, másrészt a vaddisznó által keletkezett zavarás csökkenésének köszönhető. A máshol tapasztalt erdősítések állománynövelő hatása itt

kevésbé volt jelentős, hiszen az erdővel jól ellátott volt a terület a vaddisznós időszak alatt is. Nagyobb kiugrás tapasztalható a 2021/2022-es évben, amiben az ökológiai vákuumnak fontos szerepe volt, és hatása napjainkban is érzékelhető. A Bockereki, a Beregdaróci régió, illetve az országhatáron túleső Kárpátok vadeltartó képessége vélhetően elérte a maximumot, ennek hatására a szarvasok egyre lassabban húzódnak, teret foglalva maguknak.

ASP előtti időszakban vaddisznó központú vadgazdálkodás volt jellemző, így egyéb csülkös nagyvadok hasznosítása háttérbe szorult. Az Afrikai Sertéspestis megjelenésével gyökeres változások mentek végbe a vadgazdálkodási egységnél. Elkezdődött a tudatos és célirányos selejtezés a gímszarvas állományában. Ennek köszönhetően az állomány növekedésével minőségbeli javulás is megfigyelhető.

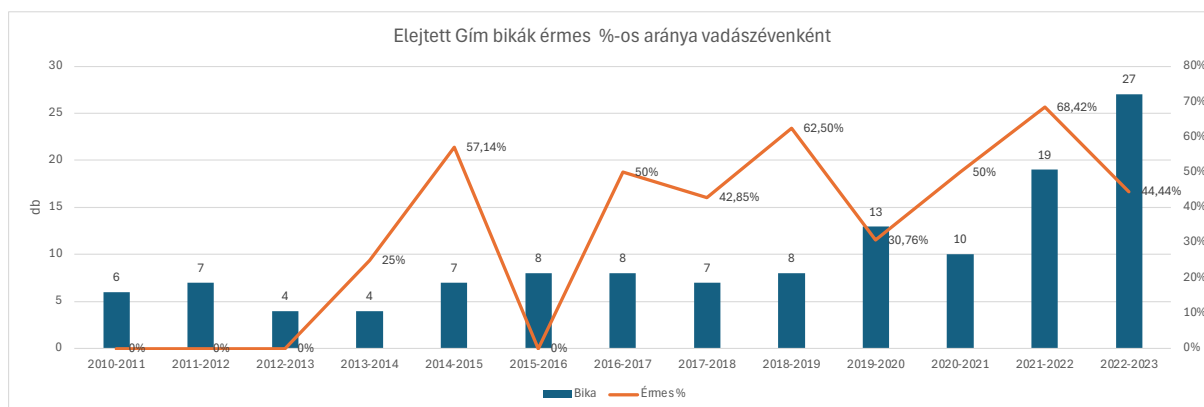

10. diagram: Gímszarvas bikák átlag és érmes súly alakulása

Forrás: Vadászati hatóság

Törekednek a beteg, rossz adottságú, illetve a meddő és idős egyedeket a populációból lehető leghamarabb elejteni. Teríték adatok is jól mutatják, hogy míg 2010/2011-es évben 4,59 kg-os átlag trófeasúlyú bikák kerültek elejtésre, addig napjainkban ez az érték 6,44 kg-ra ugrott, tehát 40,3%-os növekedés megfigyelhető. Az érmes bikák átlag trófeasúlya is növekvő tendenciát mutat, ellenben 2021/2022-es vadászati évben egy kisebb visszaesés figyelhető meg, ami az akkori évi aszálynak tudható be. Területen a víz utánpótlása folyamatos volt, de még így sem bizonyult elégnek, így a gímszarvasok nagy része elemigrált vizezebb élőhelyekre. Ennek ellenére elmondható, hogy a Tarpai Földtulajdonosok vadásztársasága területén egy jó

genetikai adottságokkal rendelkező gímszarvas állomány él, nem ritkák napjainkban a 10 kg bikák sem.

11. diagram: Elejtett Gím bikák érmes és %-os aránya vadászévenként

Forrás: Vadászati hatóság

A gímszarvassal való gazdálkodás nehézségei a vadgazdálkodási egység területén is megfigyelhetők. A gímszarvas nagyobb mozgékonyasága miatt nehezebben kézben tartható az állomány. Nem minden kifigyelt bika kerül a vizsgált társaságnál terítékre. Több esetben is volt rá példa, hogy az ismert és számontartott jó agancsú bikát a szomszédba ejtették el. Tarpai Földtulajdonosok vadásztársasága gímszarvas gazdálkodás szempontjából elég sikeresnek mondható. A tudatos gazdálkodás a 2016/2017-es vadászati évtől kezdődött. Megfigyelhető a ciklikus változás vadászévenként. Minden második évben a selejtezésre koncentrálnak a figyelem, és az elsődleges cél az állomány öregbítése volt. Ami meg is hozta az eredményt, hiszen érmes bikák tekintetében a 2021/2022-es vadászati év mondható a legsikeresebbnek, itt a bikák 68,42%-a érte el a megfelelő pontszámot. Elmondható, hogy a 2016/2017-es vadászati évhez képest 2022/2023-ra 18,42% növekedés látható érmes tróféájú bikák tekintetében.

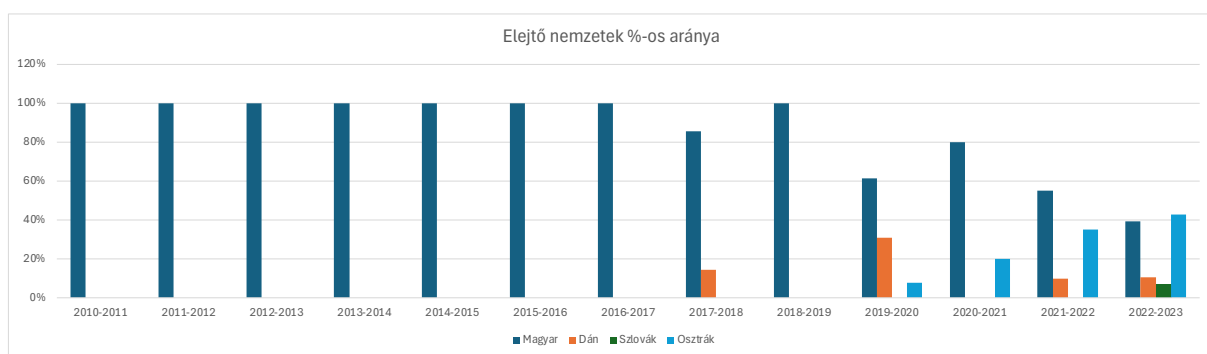
A terítékre hozott gímszarvas bikák 69,24%-a középkorban, 5-9 éves korban kerül hasznosításra. Gímszarvas esetében nem beszélhetünk túlzott elfiatalodásról. A középkorú bikák adják a teríték nagyrészét, így ez a korosztály nagyobb vadászati nyomásnak van kitéve. Ebből adódóan az idős, golyóérett bikákból kevesebb kerül terítékre. Vélhetően azért, mert a szomszédos területeken lévő jobb, ősi bögőhelyeket keresik fel az öreg bikák. A helyes koreloszláshoz a fiatal egyedek közül többet kellene terítékre hozni a novemberi-decemberi selejtezési időszakban.

12.diagram: Gím bikák kor eloszlása napjainkig

Forrás: Vadászati hatóság

Elmondható, hogy a gímszarvas bikák 90%-át már a 2022/2023-as vadászati évre külföldi vendégvadászok, azon belül is osztrákok hozzák terítékre. Az ASP megjelenését követő tudatos vadgazdálkodásnak köszönhetően már az első években is megjelentek a vendégek a területen, ezzel radikálisan csökkentve a társulat anyagi összeomlásának esélyét, amit a vaddisznó állomány drasztikus hanyatlása idézett elő. Osztrák vendégek már-már családtagként térnek vissza hozzánk évről-évre. A bak vadászatok sikerességéből kiindulva a szlovákok immáron 2022/2023-as évtől bögési időszakokra is előszeretettel térnek vissza a vadgazdálkodási egység területére. Magyar elejtők többsége a tagságból kerül ki, a magyar nemzetiségű vadászok száma elenyésző.

13.diagram: Gím szarvas bikét lejtő nemzetek %-os aránya vadászévenként

Forrás: Vadászati hatóság

Magyarország területére vonatkozóan bátran kilehet jelenteni a gímszarvas folyamatos térdhódítását. Nincs ez másképp a vizsgált vadgazdálkodási egységnél sem. Afrikai sertéspestis megjelenése a gímszarvas állományra pozitív hatással volt, hiszen elkezdődött a tudatos selejtezés, illetve a vaddisznó által keltett zavarás radikálisan csökkent. Így a populáció nagysága folyamatosan gyarapszik, illetve trófea minőségben is látványos változások mentek végbe.

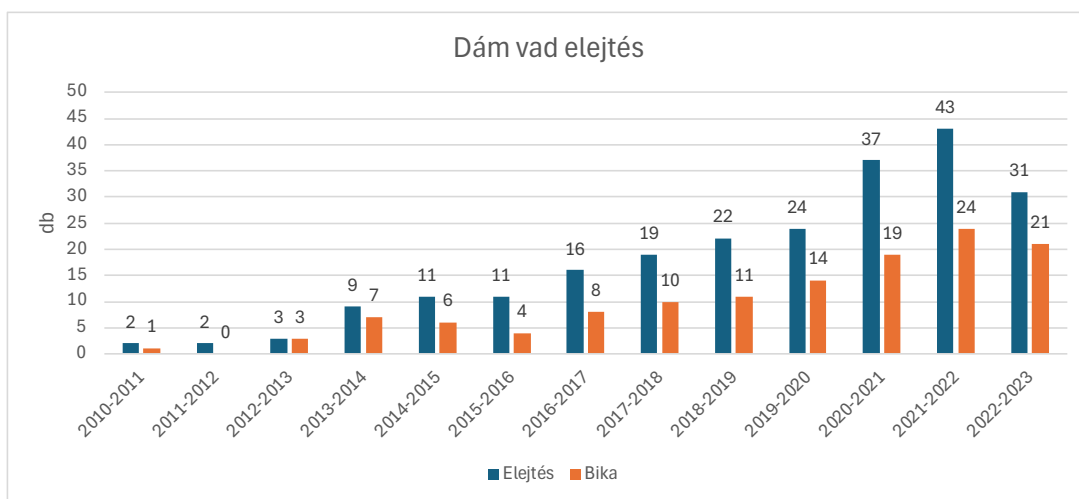
A gímszarvas esetében a jövő megválaszolandó kérdése, hogy mekkora az az állomány, amelyet a terület jelentős vadkár nélkül eltartani és e mellett a vadásztársaságnak is kellő bevételt hozni.

**13.kép: Gímszarvas bika,
Tarpai Nagyerdőben
Forrás: Szilágyiné Kucsera
Erika, természetfotós**

4.5 A dám állomány alakulása

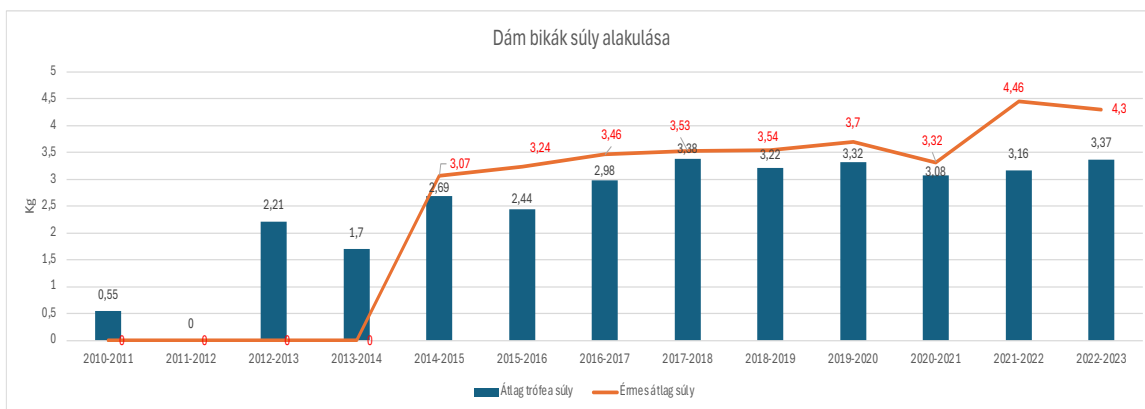
A teríték adatok is jól mutatják, hogy a dám populáció folyamatosan gyarapodik. Látványos növekedés a vaddisznó populáció csökkenését követően kezdett terjeszkedni. 2010/2011-es vadászati évben még csak váltóvadként volt jelen, mint ahogy a gímszarvas is, ellenben napjainkban már stabil populáció található a vadgazdálkodási egység területén. Ebben a vaddisznó eltűnésén túl az is segített, hogy a szomszédos jogosultaknál már stabil, terjeszkedni képes állományok éltek ebben az időszakban. 2010/2011-es vadászati évről a 2021/2022-es vadászati évre a terítékre hozott dámok számában 95,34%-os növekedés tapasztalható. Ellenben a 2021/2022-es évről a 2022/2023-as évre 28%-os visszaesés látható, ami az aranyaskál térdhódításának tudható be.

14.diagram: Dám vad elejtése vadászévenként

Forrás: Vadgazdálkodási jelentés

A 2010/2011-es vadászati évtől egészen a 2016/2017-es évig nem beszélhetünk tudatos vadgazdálkodásról a dám szarvas tekintetében, hiszen a központi szerep a vaddisznó populációra koncentrált, illetve váltóvadbaként volt jelen a vadgazdálkodási egység területén. Az első hat évben (2010/11-2015/16) az átlagtrófea tömeg 1,59 kg, tehát még a 2 kg-ot sem haladta meg. Ezt következő hét évben (2016/17-2022/23) az átlag agancstömege 3,21 kg. Elmondható, hogy a tudatos selejtezésnek, és állományvédelemnek köszönhetően a dám bikák átlagosan 1,62 kg-mal erősebb agancsot építettek fel, ami 50,47%-os javulást jelent.

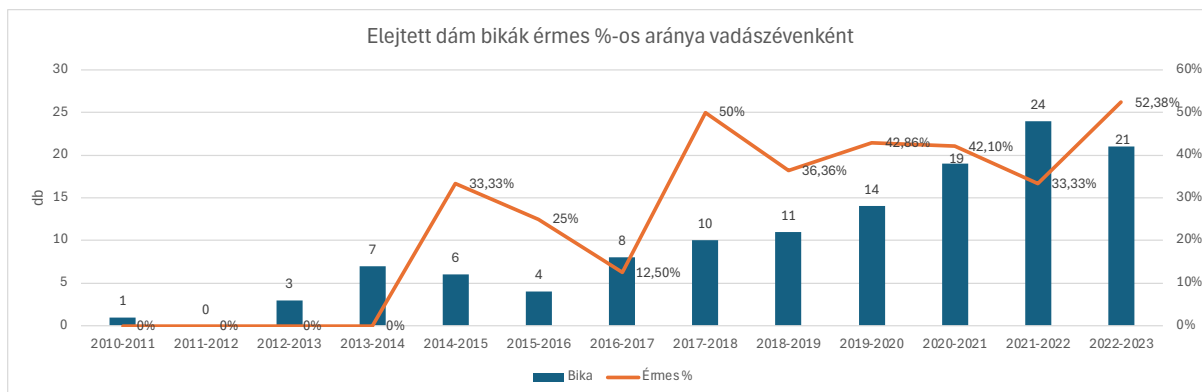

15.diagram: Dám bikák átlag és érmes súly alakulása vadászévenként

Forrás: Vadászati hatóság

Nincs ez másképp az érmes bikák átlag trófeasúlyánál sem, hiszen ott is radikális változások mentek végbe. Az első érmes bikák átlag trófeatömege 3,07 kg, ezt követő 8 évben történt változásoknak köszönhetően ez az érték 4,46 kg lett, ami 1,39 kg súlygyarapodást

jelentett. Napjainkra már elmondható, hogy a Tarpai Földtulajdonosok területén mára egy stabil, jó genetikai adottságokkal rendelkező állomány él, így nem ritka a 4,5-5 kg dām bika sem.

16. diagram: Elejtett dām bikák érmes és %-os aránya vadászévenként

Forrás: Vadászati hatóság

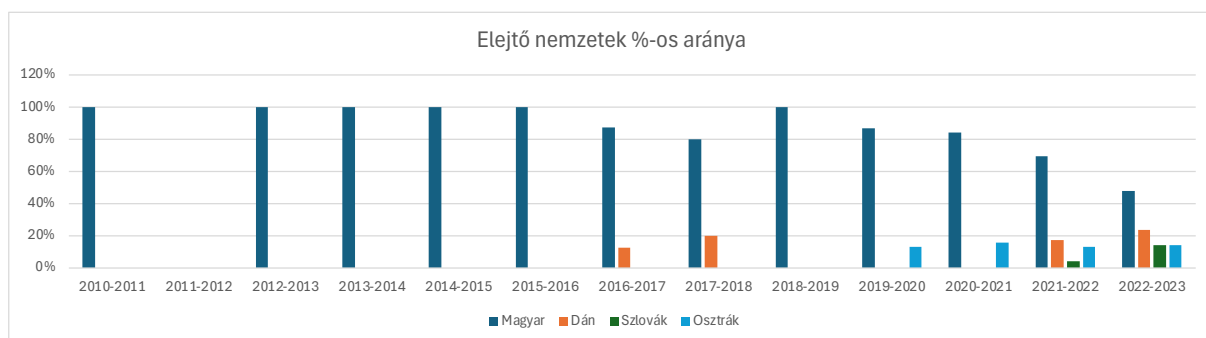
A vizsgált időszak első 4 évében (2010/11- 2013/14) a vadászatra jogosult területén nem hoztak terítékre érmes bikát. Ezt követő időkben az elejtések száma folyamatos növekedést mutat, ellenben belőle az érmes ponthatárt elérő trófeák tekintetében instabilitás figyelhető meg. 2016/2017-es évről a 2017/2018-as évre 37,5%-os kiugrás tapasztalható. Ezt követő 4 évben (2018/19-2021/22) stagnálás és egy minimális visszaesés történt. Ezekben az években fokozott állomány védelem és selejtezés volt a központi szerepben. Eredménye a 2022/2023-as vadászati évre már érezhető volt, hiszen a 2021/2022-es adatok alapján 19,08%-os fejlődés volt az érmes dām bikák között. Elmondható, hogy jelenleg a terítékre hozott bikáink több mint a fele, azaz 52,38%-a eléri az érmes ponthatárt.

17.diagram: Dám bikák kor eloszlása napjainkig

Forrás: Vadászati hatóság

A dám bikák 66,15%-át 6-9 éves korban kerül terítékre. A Tarpai Földtulajdonosok területén megfigyelt állomány koreloszlása a szakmai elvárásoknak megfelelő. Fiatal, 1-2 éves korosztályból januári-februári időszakban erőteljesebb selejtezésre nagyobb hangsúlyt kellene fektetni. Az idős bikák száma a területen még alacsonynak mondható. Ez a feljövő állománnyal magyarázható, hiszen még nem tudott kellő képpen megöregedni, de a tudatos vadgazdálkodás folytatásával 2-3 éven belül lesz elegendő koros bika.

18.diagram: Dám bikákat elejtő nemzetek aránya

Forrás: Vadászati hatóság

A vizsgált időszak első éveiben csak a vadásztársaság tagjai hoztak terítékre dám bikát a vadgazdálkodási egység területén. Tudatos vadgazdálkodás megjelenésével már 2016/2017-es vadászati évben megjelentek a dán vendégvadászok. Ezt következő években a vadgazdálkodási egység vezetői nem helyeztek hangsúlyt a külföldi vendégek fogadására, de minimális számban az osztrákok megjelentek a területen, és mára már visszajáró vendégekké váltak.

2021/2022-es évtől az osztrákok mellett már szlovák és dán vendégek megjelentek. 2022/2023-as vadászati évre a külföldi vendégvadászok száma már eléri 52,36 %-ot.

14.kép:
Dám
bika, Beregsurány
határában
Forrás: Szilágyiné
Kucsera Erika,
természetfotós

Magyarország területére vonatkozóan bátran kilehet jelenteni úgy ahogy a gímszarvas esetében, úgy a dám állomány populációjában is folyamatos a növekedés. Ez a növekedés jellemző a Tarpai Földtulajdonosok vadásztársaságánál is. Az ASP megjelenésével követően a dám állománya folyamatos növekvő tendenciát mutat.

A dámszarvas populáció virágkorának a terjeszkedő aranyakál vethet véget.

4.6 Vadászati szokások átalakulása

Tarpai Földtulajdonosok vadásztársaságában a sportvadászok a nagy létszámú vaddisznó állomány miatt, csak a les vadászatot részesítették előnyben az ASP előtti időszakban. A betegség megjelenésével vadászkezdő fokozatosan csökkenni látszott. Ennek megakadályozására több intézkedést tett a vadásztársaság, hiszen szükség volt a társaság összetartása miatt a vadászkezdő fenntartására. Ezen túl pedig az apróvad felé fordulás fokozott nyomást igényelt a ragadozók esetébe. A fentebb említett csapdázás és a kialakított pontrendszer, kifizetendőnek kezdett látszani.

Növekvő apróvad állomány hatására az aktív vadászok egyre nagyobb számban jelentek meg társas vadászatokon, napjainkban a nagylétszámú vadászatok egyre gyakoribbak. Minden vadászaton esik annyi mezei nyúl, illetve fácán, melyből méltányos vadászrész kerül kiosztásra az ott résztvevők között. Szokássá alakult a vadászati szezont lezáró vacsora, aminek a közösség formálásában is érezhetően nagy szerepe van. Nőtt az érdeklődés a gerlézés és a kacsázás iránt, mára már versengés alakult ki szezon kezdetkor a legjobb helyekért. Örömteli,

hogy az apróvadás vadászkutyák száma robbanás szerűen megugrott. A 42 tagnak közel a fele már rendelkezik magyar vagy német vizslával.

Nagyvad esetében a les vadászatot felváltotta a cserkelés és a vadkár vadászat. Nagyobb aktivitás mutatkozik a szarvas, illetve az őz vadászata terén. A tagok minden második évben tagi bakot kapnak 300 grammig, aminek csupán 5%-át nem hozzák terítékre. Gímszarvas bika és dák bika esetében a trófeának a teljes árhoz képest csak 50%-át szükséges kifizetniük. Minden évben 120 kg kompetenciával rendelkeznek vaddisznó húsból, ezen felül egy fél szarvas tarvad is jár. Ezeken felül megemlítendő a pontok alapján trófeás vadak elejtésére nyújtott lehetőség.

15.kép: Tarpai Földtulajdonosok vadásztársasága egy apróvad vadászaton 2023-ban

Forrás: Saját fotó

Ezeknek az intézkedéseknek köszönhető, hogy a tagok érdeklődését a vadászat iránt sikerült megőrizni. Sőt a gyakoribb társas apróvad vadászatok még erősítették is a közösségi életet. Sikerült a vaddisznó vadászatának drasztikus csökkenése ellenére is aktív tagsággal bíró társaságnak maradni, illetve formálódni.

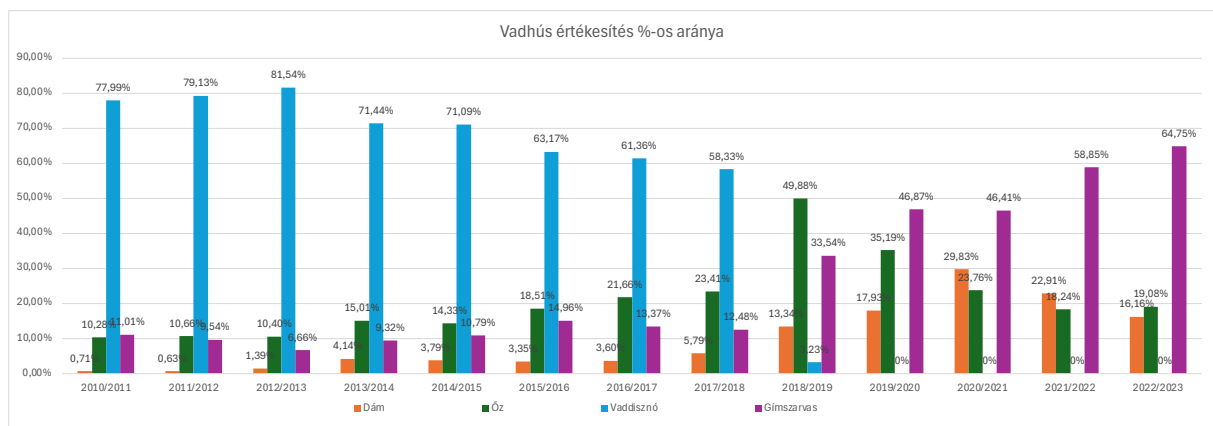
4.7 Vadgazdálkodási egység gazdasági stabilitásának megőrzése

A megváltozott vadgazdálkodási gondolkodás eredményeként jelent meg a bérvadásztatás trófeás vadfajokra. Számos osztrák, szlovák, belga, illetve dán vendégek előszeretettel vadászik a vadásztársaságánál. Trófeás vadak 90%-át külföldi vadász hozza terítékre. Bérvadásztatás mellett jelentős anyagi forrásként említendő a vadhús eladása.

2010/2011-es vadászati évtől egészen a 2017/2018-as vadászati évig a vadásztársaság fő bevételi forrása egyértelműen a vaddisznó hús értékesítéséből származott, míg a gímszarvas, dām vad, illetve őz elejtéséből származó pénzüsszeg kisebb mértékben járult hozzá az ár bevételhez.

A 2018/19-es évtől erőteljes változás történt. A vaddisznó hús értékesítése 97,57%-os, míg a 2019/20 vadászati évtől 100%-os csökkenés figyelhető meg. A hektikusan változó érték egyértelműen az Afrikai sertéspestis megjelenésének köszönhető.

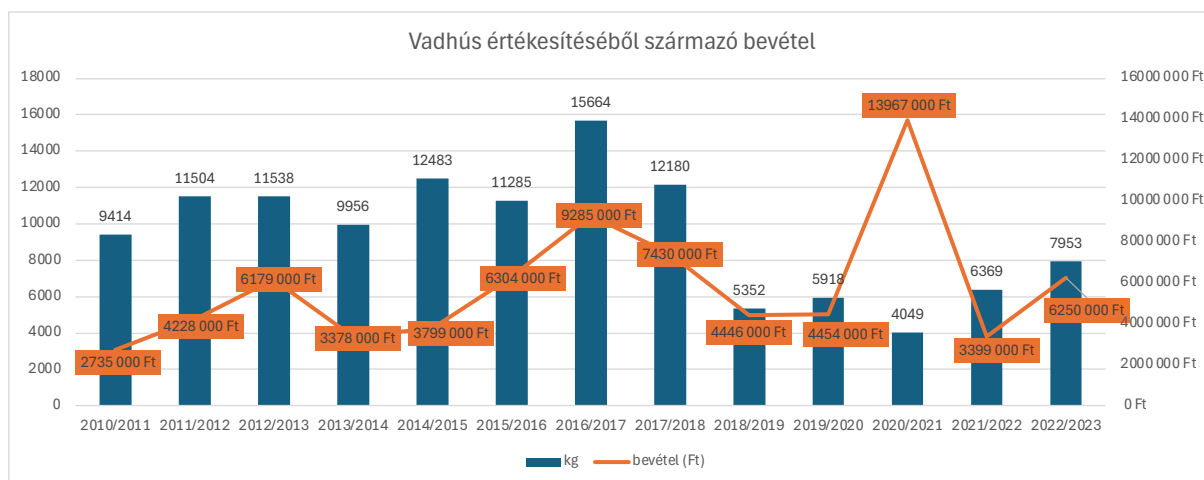
Kieső bevétel, a vadgazdálkodás átalakításának köszönhetően a gímszarvas, a dām vad, illetve az őz értékesítéséből lassan, de folyamatosan kompenzálódott. A 2021/22-es vadászati évben sikerült a pestis megelőző év vadhús értékesítésének 52,29%-át elérni.

19.diagram: Vadhús értékesítés %-os aránya

Forrás: Vadgazdálkodási jelentés

Az értékesített vadhús adatai alapján egyértelműen látszik az őz állomány csökkenése, hiszen még a 2018/19-as vadászati évben az eladott vadhús 49,88%-át tette ki, míg már a 2022/23-as vadászati évben csak 19,08%-át. Ezzel párhuzamosan a gímszarvas hús értékesítése megnőtt. Robbanás szerű gyarapodás tapasztalható, hiszen 2017/18-as vadászati évben még 12,48%-át, ellenben a 2022/23-as évben 64,75%-át adta az értékesített húsnak.

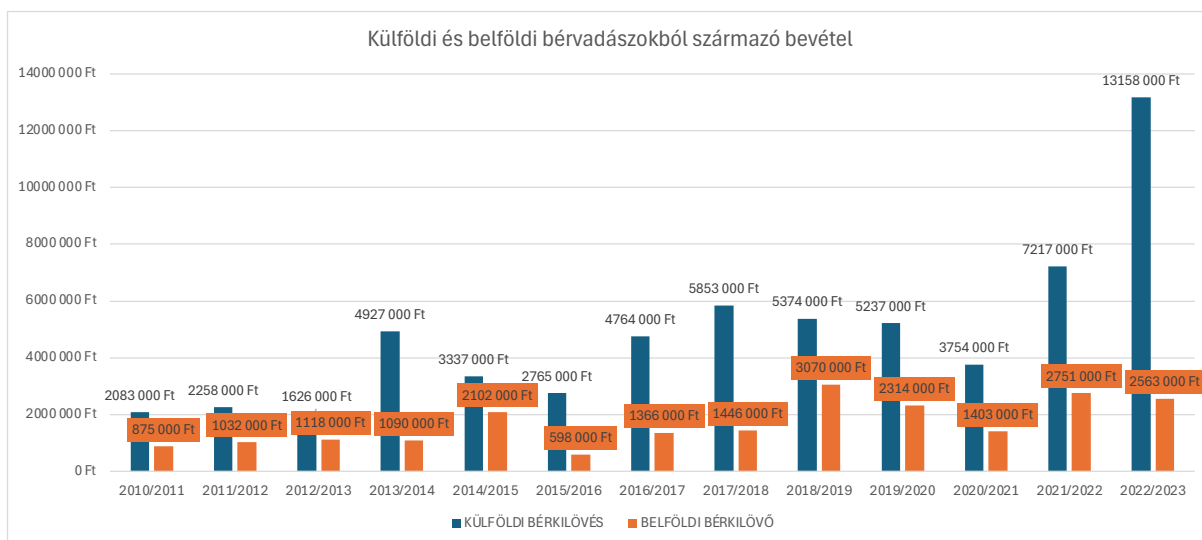
20.diagram: Vadhús értékesítéséből származó bevétel

Forrás: Vadgazdálkodási jelentés

A vadhús piaci ára napról-napra, illetve vadfajonként változik. Megállapítható, hogy az értékesítésre került vadhús mennyisége nem egyenesen arányos a belőle befolyó összeggel. A 2020/21-es vadászati évben 13.970.000 Ft származott az eladott vadhúsból, ami a Tarpai Földtulajdonosok vadásztársaságának talán az egyik mentőöveként szolgált abban, hogy megőrizze anyagi stabilitását. Megállapítható, hogy a 2018/19-es vadászati évtől egészen a 2022/23-as vadászati évig a társulatnak 32.516.000 Ft bevétele származott az eladott vadhúsból, ami közel 75,03%-ban fedezte az afrikai sertéspestist megelőző évek bevételeit.

A Tarpai Földtulajdonosok Vadásztársaságának kb. 4.500.000-6.500.000 Ft jövedelmet generál, a vadhús árából függően.

Ahogy már említettem a vadhús eladás mellett jelentős bevételi forrásként szolgál a bérvadásztatás trófeás vadfajokra mind külföldi mind belföldi vadászvendégek körében.

21. diagram: Külföldi és belföldi bér vadászokból származó bevétel

Forrás: Vadgazdálkodási jelentés

A 2010/2011-es vadászati évtől jelen voltak a vendégvadászok a vadgazdálkodási egységnél. Ellenben a számuk a 2016/17-es évig nem volt jelentős, hiszen még nem a trófeaközpontú gazdálkodás jellemezte a vadgazdálkodási egységet. Ezt követő vadászati években, lassú, de folyamatos pozitív változás figyelhető meg. Hiszen egyre nagyobb számban jelentek meg leginkább külföldiek (szlovákok, dánok, belgák, osztrákok), elenyésző számba magyar vendégek. A 2018/19-es vadászati évtől egészen a 2022/23-as évig a külföldiek 34.740.000 Ft, míg a magyar bér vadászok csupán 12.101.000 Ft bevételt generáltak. Ami összesen 46.841.000 Ft. Ez az összeg az ASP-t megelőző évek bér vadásztatásából származó bevételét 9.601.000 Ft-tal szárnyalja túl.

Vadászati évenként a vadgazdálkodási egység területén kb. 14.000.000 Ft-os bevétellel lehet számolni.

Sajnos és ezért feltétlenül említést érdemel az Afrikai Sertéspestis miatt kialakult kártalanítási rendszert. A rendszer célja az volt, hogy a vadászatra jogosultak érdekelték legyenek a vaddisznó állomány gyérítésében, illetve, ha már elkezdtek elhullani az egyedek, akkor azok lehetőleg hiány nélküli megtalálásában és megsemmisítésében. Ott, ahol jelentős számú vaddisznó került elejtésre, majd megsemmisítésre (lásd diagnosztikai kilövés, a védekezési zónáknál leírtakat), illetve ahol sok vaddisznó hullát találtak és ártalmatlanítottak, képes volt ez a kártalanítási rendszer nemhogy pótolni a kieső bevételt, hanem egyes esetekben

extra bevételt jelentett. A rendszer csak a 2019-es évtől vált elérhetővé, aminek hatására megnőtt az aktivitás a hullakeresés, mind a diagnosztikai kilövés terén.

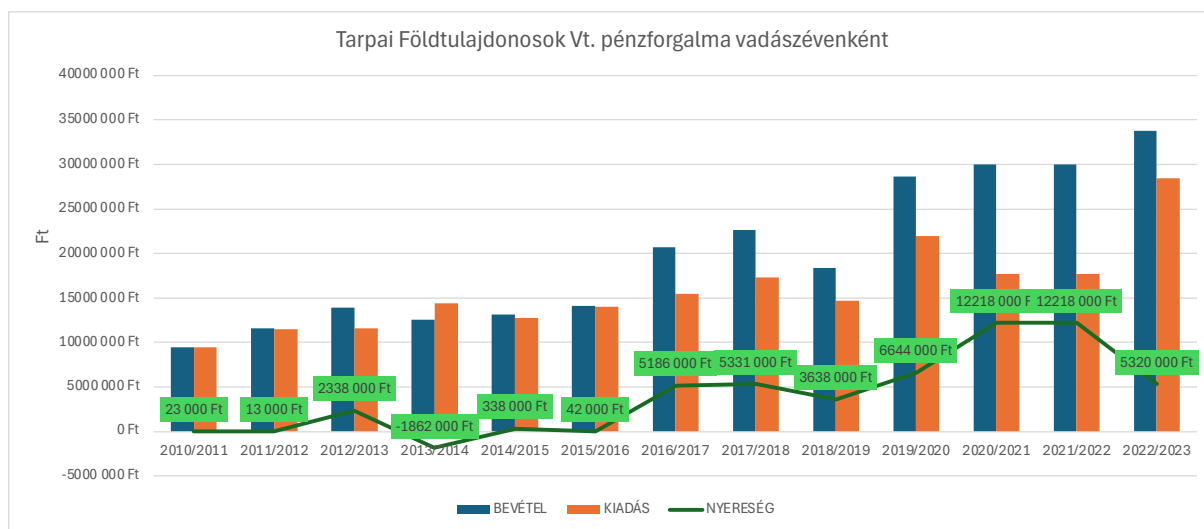
Látható, hogy jóval magasabb összegeket sikerült így a vaddisznó húsból realizálni a 2019-2020 években, mint azt egyébként lehetett volna. Ezzel gyakorlatilag levegőhöz jutott a társaság, sőt fejlesztésre is volt lehetőség.

Év	Malac (db)	Süldő (db)	Koca (db)	Kan (db)	Összesen (db)	Összeg (ft)
2019	0	27	32	57	116	8.630.000
2020	11	38	36	56	141	8.315.000
2021	23	14	5	32	74	2.035.000
2022	5	9	12	28	54	1.810.000
<u>Összesen</u>	<u>39</u>	<u>88</u>	<u>85</u>	<u>173</u>	<u>385</u>	<u>20.790.000</u>

2.táblázat: ASP kártalanítási táblázat

Forrás: Maticska József, vadgazdálkodási egység gazdasági vezetője

A bevétel mellett ne feledkezzünk meg a kiadásokról sem. Hiszen a szarvas állomány nagyságának növekedésével a vadkár értéke is párhuzamosan változott, így egyre nagyobb ráfordítást igényel.

22.diagram: Tarpai Földtulajdonosok Vadásztársaságának pénzforgalma vadászévenként

Forrás: Vadgazdálkodási jelentés

A vadkár mellett, ne feledkezzünk meg a téli takarmányozásról sem, mivel mennyisége szintén a vadállomány növekedését követi. Vadállomány gondoskodása mellett, a hivatásos személyzet bérezése biztosított, illetve folyamatos növelésére is van lehetőség.

A 22.diagram alapján jól látható, hogy a 2019-es évben a bevétel jelentősen megugrott, ami a kártalanítási rendszernek volt köszönhető. Ezt követő években a vadgazdálkodási egység bevétele stabilnak tekinthető. A folyamatosan bevételt jelentő bérvadászok, illetve a vadhús eladásból származó összeg mellett a tagdíj is számottevő érték. Ha nem is kerül sor tagfelvételre, vagy egyéb rendkívüli befizetésre, akkor nagyjából 5-5,5 millió forinttal járul hozzá a költségvetés bevételi oldalához. A 2022/23-as vadászati évben egy nagyobb beruházás történt (vadászház, gépjármű vásárlás). Aminek hatására az évzárás rosszabbul alakult, viszont a helyes állományhasznosításnak köszönhetően ismét növekedésnek indult.

5.Következtetések és javaslatok

2018 eleje óta gyökeres változások történtek a magyar vadgazdálkodásban, ezt a változást az afrikai sertéspestis idézte elő. Amit már a hazai megjelenése, de az ország többi részében való kitörések megerősítettek, hogy a terjedéséért az ember felelős. Vizsgálatom fő irányvonala, hogy az ASP megjelenése milyen változásokat idézett elő. A dolgozatomban 4 kérdésre kerestem a választ, amit ebben a részben ismertetni fogok

Első állításom alapján, miszerint „a gazdálkodást adó vadfaj radikális csökkenése nem felétlenül jelenti a gazdálkodás összeomlását „teljesen helyén való. Hiszen dolgozatomba egészen a 2010/11-es vadászati évtől végig vezettem a vadgazdálkodási egység bevételi és kiadási oldalát, és megfigyelhető, hogy a vadgazdálkodási szemléletváltásnak köszönhetően stabilabb gazdasági lábakon áll, mint az afrikai sertéspestis megjelenése előtt.

Második állításom, hogy „a kevesebb figyelmet kapott vadfajok állományában és minőségében néhány év (2-3 év) alatt is látványos javulás érhető el”, ami a gímszarvas és a dámszarvas állományában erőteljesen érzékelhető, ellenben az őz populáció esetében ilyenről nem beszélhetünk. Dolgozatomba ismertetett diagramok alapján jól látható a vadgazdálkodási egység területén, hogyan alakult át a szarvas állományok minősége. Hiszen däm bikák tekintetében még az első hat évben (2010/11- 2015/16) az átlag trófeasúly 1,59 kg volt, míg napjainkban nem ritka a 4,5- 5 kg-os trófeák sem. Gímszarvas bikák tekintetében sincs ez másképp, hiszen ott is látványos a fejlődés. Az első hat évben (2010/11-2015/16) az átlag trófeasúly 6,44 kg volt, ellenben napjainkban a területen nem ritkák a 10 kg-os trófeatömeeggel rendelkező egyedek sem. Az őz tekintetében a túlvadászatnak köszönhetően, minőségi romlás következett be, ami még napjainkban is folytatódik. Látható, hogy napjainkban terítékre hozott bakok csupán 11%-a éri el az érmes kategóriát.

Harmadik állításom „a gazdálkodás rentábilisan folytatható külső pénzforrás (állami támogatás) nélkül is a modellváltás ideje alatt”. Ez egy alátámasztott tény, hiszen az állami támogatás csak a 2019-es évtől volt elérhető, miközben a vaddisznó állomány 90%-a 2018 június elejére elpusztult. A helyes gondolkodásnak köszönhetően, illetve a vadgazdálkodás átalakításának következtében nagyobb hangsúly lett fektetve a bérvadásztatásra, illetve a vadhús értékesítésre. Ennek köszönhetően lassan, de biztosan minden évben bevételhez jutott a vadgazdálkodási egység, és ezt a törekvést tetőzte meg a kártalanítási eljárásban kapott 20.790.000 Ft, ami extra levegőhöz juttatta a társulatot.

Negyedik állításom „a tagság bevonható a struktúraváltás feladatába.” Kétséggkívül igen. Hiszen aktívak lettek a pontrendszernek köszönhetően a predátor gyérítésben, ami az apróvad állomány védelmére irányult. A tagság aktívan kiveszi a szerepét a szarvas állományok téli takarmányozásából, ami populációk stabilitásának megőrzéséért szükséges. Persze ne felejtkezzünk el az apróvadállomány egész éves etetéséről, illetve nyári itatásról sem, amiben a tagok szintén kiveszik a szerepüket. Mindezek mellett a vendégvadászok erőteljes jelenléte miatt, aminek következtében a tagság az üzekedésből, bögésből, illetve barcogásból kizorul a területről, de ennek ellenére is partnerek benne, hiszen tudják a vadgazdálkodási egység anyagi stabilitását másképp nem lehet megőrizni.

Meglátásom szerint a Tarpai Földtulajdonosok vadásztársaság szakmai vezetősége remekül felismerte az új kialakult helyzetet. Amivel számos vadgazdálkodási egységnek pozitív példaként szolgálhat. Fokozott predátor kontrollal sikerült az apróvad egyedszámának növelését elérni, ezzel növelve a vadászkedvet a sportvadászoknál. Javaslom, hogy az eddigi fokozott ragadozó kontroll fenntartását, ezáltal biztosítható az apróvad állomány stabilitása. Gímszarvas, dámvad és az őz selejtezése újabb vadászati lehetőséget nyújtott, valamint a minőségbeli javulás a bérvadásztatás korszakát nyitotta meg. Javaslatom a bérvadásztatás terén, hogy a vendég létszám rövid időn belüli csökkenését indokoltnak látom. A terület, illetve a vadászható vadfajok folyamatos nyomásnak és zavarásnak van kitéve, ezzel befolyásolva a következő szezon eredményességét. Olyan vadgazdálkodási egységekben, ahol az ASP járvány 90-100%-os morilitással bír a vaddisznó állományban, javaslom akár a vadászati hatóság bevonásával történő ellenőrzést a nagyvadgazdálkodásban. A túlhasznosítás, és a szakszerűtlen szelekció megakadályozása céljából. Továbbá javaslom több apróvad itató, illetve a nagyvad állomány számára itató gödrök, dagonyák és vadföldek létrehozását. Ezzel javítva a környezeti feltételeket és az élőhelyi adottságokat, a vadállomány jó kondíciójának fenntartása érdekében.

Összefoglalás

A vadászat, vadgazdálkodás, illetve a Beregi országrész mindig közel állt hozzám. Így fogalmazódott meg bennem, hogy az első hivatalos publikációm a Tarpai Földtulajdonosok vadásztársaságából készítem, hangsúlyt fektetve az afrikai sertéspestis hatásaira mind a vadgazdálkodás mind a vadászat terén.

Munkában első részében az afrikai sertéspestis, mint betegséget, terjedését, tüneteit tekintetem át. Vizsgáltam az afrikai sertéspestist megakadályozására tett intézkedéseket magyarországi szinten.

Ezt követően bemutattam a Tarpai Földtulajdonosok vadásztársaságát, ami Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyében található. Ismertettem az ASP megjelenése előtti, alatti és utáni munkáját a társulatnak.

Míg az előző két fejezetben főként elméleti ismeretek továbbadására, valamint ismertetésre szolgált, addig a következő fejezetek, konkrét eredményekről készítettem elemzéseket.

Kitértem, hogy miként alakította át a vírus megjelenése a vadászati szokásokat, valamint arra is, hogy hogyan befolyásolta az eddigi kialakított vadgazdálkodási gyakorlatot. Elemeztem, hogy miként tudta a vadgazdálkodási egység megőrizni anyagi stabilitását. Megemlítve a bérvadásztatás pozitív és negatív oldalát, a vadhús értékesítést, illetve a diagnosztikai kilövésekből származó kártalanítási díjat. Ami más olyan vadgazdálkodási egységeknél, ahol még nem ütötte fel az ASP a fejét hatalmas segítségként szolgálhat.

Meglátásom alapján a betegség megjelenésével, és a vaddisznók esetében elért 90-100%-os morális miatt, a magyar vadgazdálkodásban új fejezet kezdődött. Látókör kiszélesedésével nagyobb figyelem hárult a trófeás nagyvadakra.

Viszont ez veszélyeket foglal magába, hiszen a nyomás hatására szakszerűtlen szelekció, túlhasznosítás, és az állomány degradációja is előfordulhat.

Magyarország jelenleg világszinten elismert vadállománnyal rendelkezik, aminek megőrzése nekünk leendő vadgazda mérnököknek a feladata.

Irodalomjegyzék

- BICSÉRDY GY. -EGRI B. -SUGÁR L. -SZTOJKOV V. (2000): Vadbetegségek. Mezőgazdasági kiadó, Budapest, 147 p
- DR.FÖLDI ZSOLT (2016): Vadászatra jogosultak feladatai a KSP és ASP monitoring programban:https://portal.nebih.gov.hu/documents/10182/527654/Vadaszok+feladta+KSP_ASPprogramban.pps/c6bfb423-29cf-460f-b514-129eda7c21cb Letöltve: 2023.06.15.
- DR.NEMES IMRE (2018): ASP aktualitások: <https://docplayer.hu/105433492-Sertestagozati-rendezyeny-prrs-afrikai-sertespestis-aktualitasok.html> Letöltve: 2023.06.15
- DR.NEMES IMRE (2018): ASP járványhelyzet Európában:<https://docplayer.hu/107039582-A-hazai-vadegeszsegugy-es-vadgazdalkodas-aktualis-kerdesei-marcius-20-az-afrikai-sertespestisjarvanyhelyzet-alakulasa-europaban.html> Letöltve: 2023.06.25
- DR.SZENT- IVÁNYI T. – DR. BOGNÁR K. (1979): Az afrikai sertéspestis összefoglaló ismertetés. Mezőgazdasági és Élelmiszerügyi Minisztérium, Budapest, 37 p
- FARKAS TIBOR (2020): A modern csapdázás kézikönyve. Országos Magyar Vadászkamara-Dénes Natur Műhely, Solt, 134 p.
- FÖLDMŰVELÉSÜGYI ÉRTESÍTŐ (2017): Az Országos Főállatorvos 2/2017. számú határozata
- FÖLDMŰVELÉSÜGYI ÉRTESÍTŐ (2018): Az Országos Főállatorvos 3/2018. számú határozata
- FÖLDMŰVELÉSÜGYI ÉRTESÍTŐ (2019): Az Országos Főállatorvos 2/2019. számú határozata
- FÖLDMŰVELÉSÜGYI ÉRTESÍTŐ (2020): Az Országos Főállatorvos 2/2020. számú határozata
- FÖLDMŰVELÉSÜGYI ÉRTESÍTŐ (2021): Az Országos Főállatorvos 2/2021. számú határozata.
- FÖLDMŰVELÉSÜGYI MINISZTERIUM (2017): ASP elleni magyarországi védekezés: <https://docplayer.hu/105530620-Az-afrikai-sertespestis-elleni-magyarorszagi-vedekezes.html>
- FÖLDMŰVELÉSÜGYI MINISZTERIUM (2017): ASP várható hatásai hazánkban: <https://docplayer.hu/97040906-Az-afrikai-sertespestis-hazankat-erinto-varhato-hatasairol-a-kormanyzati-intezkedesekrol-november-17.html> Letöltve: 2023.07.31.

HELTAI MIKLÓS (Szerk.) (2010): Emlős ragadozók Magyarországon. Mezőgazdasági kiadó, Budapest, 240 p

HELTAY I. -KABAI P. (2006): Hivatásos vadászok kézikönyve II. Országos Magyar Vadászkamara – Dénes Natur Műhely, Budapest ,672 p

KELEMEN ATTILA (2020): Az afrikai sertéspestis vadászati-vadgazdálkodási hatása a Tarpai Földtulajdonosok területén. 122-125. In: Országos Magyar Vadászkamara Vadászévkönyv 2020: Szerk.: Dr. Jámbor László. Országos Magyar Vadászkamara-Dénes Natur Műhely, Budapest.178 p

NEBIH:<https://portal.nebih.gov.hu/-/a-vaddisznóallomány-szabályozásáról-szóló-nemzeti-akcióterv-bemutatása> Letöltve: 2023.07.10

NEBIH:<https://portal.nebih.gov.hu/-/az-allami-kartalanítás-reszletes-szabályai-2021-szeptember-27-tól> Letöltve: 2023.07.01

OMVK: <http://omvkpest.hu/ordered/9464/pic/mappa2/asptananyag.pdf> Letöltve: 2023.05.16

NEBIH:<https://portal.nebih.gov.hu/-/rovid-ismerteto-az-afrikai-sertespestisrol-es-kozep-europai-megjelenesenek-veszelyerol>

PÁLL ENDRE (1982): A vaddisznó és vadászata. Mezőgazdasági kiadó, Budapest, 213 p